

Opettajankoulutuksen vetovoima

Loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:26

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:26

Opettajankoulutuksen vetovoima

Loppuraportti

Hannu L. T. Heikkinen, Jukka Utriainen, Ilona Markkanen, Matti Pennanen,
Matti Taajamo ja Päivi Tynjälä

Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

Selvityksen tekijät vastaavat selvityksen sisällöstä, johtopäätöksistä ja suosituksista. Ne eivät välttämättä kaikilta osin vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-818-2

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	9.9.2020	
Tekijät	Hannu L. T. Heikkinen, Jukka Utriainen, Ilona Markkanen, Matti Pennanen, Matti Taajamo ja Päivi Tynjälä. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto		
Julkaisun nimi	Opettajankoulutuksen vetovoima – Loppuraportti		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:26		
Diaarinumero	OKM/42/240/2019	Teema	Koulutus
ISBN PDF	978-952-263-818-2	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-818-2		
Sivumäärä	80	Kieli	suomi
Asiasanat	opettajankoulutus, opettajuus, vetovoimaisuus, korkeakouluopetus, hakijat, mielikuvat, ennakointi, opettajankoulutuksen vetovoima, opettajan ammatin vetovoima, nuorten käsitykset, hakijamäärät, opettajankoulutuksen kehittäminen		
Tiivistelmä	<p>Selvityksessä kartoitettiin opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavia tekijöitä. Korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten käsityksiä opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä tutkittiin haastattelujen ja verkkokyselyn avulla. Lukiolaisia (n = 6310) pyydettiin arvioimaan opettajankoulutuksen houkuttelevuutta ja opettajan työtä mahdollisena tulevaisuuden ammattina. Vertailuaineistona olivat opettajaksi opiskelevien (n = 981), opinto-ohjaajien (n = 64) ja opettajankouluttajien (n = 461) käsitykset opettajankoulutuksen vetovoimaisuudesta. Mielikuvat opettajankoulutuksesta ovat myönteisiä: koulutusta pidettiin laadukkaana ja hyviä valmiuksia antavana. Vetovoimaa vahvistavat käsitykset opettajan työn luonteesta ja merkityksestä yhteiskunnalle. Vetovoimaa vähentävät mielikuvat opettajien työoloista. Tehokkaimpia tapoja lisätä sitä on vahvistaa mielikuvaa työoloista. Työn edellytykset on tärkeää turvata sekä huolehtia ammatillisesta autonomiasta ja korkeasta koulutustasosta. Uusien opettajien tuen järjestämiselle on tarvetta. Valtakunnalliset opiskelijavalinnat ovat oikeansuuntaista kehitystä. Opinto-ohjausta tulee kehittää ja yhteistyötä korkeakoulujen ja lukioiden välillä tiivistää. Vetovoiman kehittymisen seuranta tulee jatkaa ja yhdistää siihen opettajatarpeen ennakointi. Päätöksenteon ja hallinnon parantamiseksi opettajankoulutuksen tilastointia on hyvä yhdenmukaistaa.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	9.9.2020	
Författare	Hannu L. T. Heikkinen, Jukka Utriainen, Ilona Markkanen, Matti Pennanen, Matti Taajamo och Päivi Tynjälä. Pedagogiska forskningsinstitutet, Jyväskylä universitet		
Publikationens titel	Läroutbildningens attraktionskraft		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:26		
Diarienummer	OKM/42/240/2019	Tema	Utbildning
ISBN PDF	978-952-263-818-2	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-818-2		
Sidantal	80	Språk	finska
Nyckelord	läroutbildningens attraktionskraft, läroyrkets attraktionskraft, ungdomars uppfattningar, antalet sökande, utveckling av läroutbildningen, läroutbildning, läroskap, attraktionskraft, högskoleundervisning, sökande, föreställningar, prognostisering		
Referat	<p>I utredningen kartlades faktorer som påverkar läroutbildningens attraktionskraft. Uppfattningarna om läroutbildningen och läroyrket hos ungdomar som planerade att studera vid en högskola undersöktes med hjälp av intervjuer och en webbenkät. Gymnasieelever (N=6 310) ombads bedöma hur lockande läroutbildningen är som en eventuell framtida utbildningsväg och läroarbetet som ett eventuellt framtida yrke. Som referensmaterial användes lärostudenternas (N=981), studiehandledarnas (N=64) och läroutbildarnas (N=461) uppfattningar om läroutbildningens attraktionskraft. Föreställningarna om läroutbildningen är positiva: utbildningen anses vara högklassig och ge goda förutsättningar för läroyrket. Attraktionskraften stärks av uppfattningar om läroyrkets karaktär och betydelse för samhället. Attraktionskraften minskar av föreställningar om läroarnas arbetsförhållanden. Ett av de mest effektiva sätten att förbättra attraktionskraften är att stärka uppfattningen om arbetsförhållandena. Det är viktigt att trygga förutsättningarna för arbetet och sörja för den professionella autonomin och en hög utbildningsnivå. Det finns behov att ordna stöd för nya lärore. Den riksomfattande studerandeantagningen är ett steg i rätt riktning. Studiehandledningen bör utvecklas och samarbetet mellan högskolorna och gymnasierna intensifieras. Det är skäl att fortsätta följa upp hur attraktionskraften utvecklas, och uppföljningen bör kombineras med prognostiseringen av lärobehovet. Statistikföringen av läroutbildningen bör förenhetligas för att förbättra beslutsfattandet och förvaltningen.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture		9 September 2020
Authors	Hannu L. T. Heikkinen, Jukka Utriainen, Ilona Markkanen, Matti Pennanen, Matti Taajamo and Päivi Tynjälä. Research Institute for Education, University of Jyväskylä		
Title of publication	Attractiveness of teacher education		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:26		
Register number	OKM/42/240/2019	Subject	Education
ISBN PDF	978-952-263-818-2	ISSN (PD F)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-818-2		
Pages	80	Language	Finnish
Keywords	attractiveness of teacher education, attractiveness of teacher profession, young people's perceptions, number of applicants, development of teacher education, teacher education, being a teacher, attractiveness, tertiary education, applicants, perceptions, foresight		
Abstract	<p>The study examined the factors influencing the attractiveness of teacher education. The perceptions of teacher education and the teaching profession among young people planning their university studies were examined by means of interviews and online surveys. General upper secondary school students (n = 6310) were asked to rate the attractiveness of teacher education as a future educational pathway and teaching as a potential profession. The reference material consisted of the perceptions of teacher students (n = 981), guidance counsellors (n = 64) and teacher educators (n = 461) on factors related to the attractiveness of teacher education. In this study, perceptions of teacher education were positive, as the education was considered to be of high quality and to provide good knowledge and skills. The most important factors that enhanced the attractiveness of teacher education were the nature of the teachers' work and its significance for society. What diminished the attractiveness of teacher education was the notion of teachers' deteriorating working conditions. One of the most effective ways to improve this is to boost perceptions of teachers' working conditions. It is important to secure the working conditions of educators, to strengthen their professional autonomy, and to ensure a high level of teacher education. The need to provide support for new teachers is evident. Nationwide student admissions procedures are a step in the right direction. Guidance and counselling at the general upper secondary level must be developed, and cooperation between universities and general upper secondary schools must be intensified. It is advisable to follow up on how the attractiveness of teacher education develops, and these follow up studies should be combined with teacher demand projections. To improve decision making and administration, statistics on teacher education should be standardised.</p>		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

Tiivistelmä	9
Sammanfattning	10
Abstract	11
1 Johdanto	13
2 Selvityksen tavoitteet ja toteutus	15
2.1 Toimeksianto ja hankkeen aikataulu	15
2.2 Tutkimustehtävä	16
2.3 Tutkimuksen lähestymistapa, aineisto ja menetelmät	17
2.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	22
3 Tulokset	26
3.1 Mielikuvat opettajankoulutuksesta ja opettajan ammatista.....	26
3.2 Opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavat tekijät	35
3.2.1 Opettajankoulutukseen ja hakuprosessiin liittyvät tekijät.....	35
3.2.2 Opettajan työhön liittyvät tekijät	36
3.2.3 Opettajan työhön liittyvät vetovoiimatekijät taustamuuttujittain tarkasteltuna	39
3.2.4 Median vaikutus opetus- ja kasvatusalan vetovoimaan.....	42
3.3 Hakijamäärän kehitys	44
4 Koontia ja johtopäätöksiä	52
4.1 Päätulokset.....	52
4.2 Päätelmät ja suositukset	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	58

TIIVISTELMÄ

Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavia tekijöitä. Painopisteenä olivat erityisesti korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten käsitykset opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä. Lukiolaisten käsityksiä ja mielikuvia tutkittiin fokusryhmähaastattelujen avulla (5 haastattelua, yhteensä 27 opiskelijaa). Verkkokyselyn avulla lukiolaisia (n = 6310) pyydettiin arvioimaan opettajankoulutuksen houkuttelevuutta tulevaisuuden koulutusväylänä ja opettajan työtä mahdollisena ammatina. Lisäksi koottiin vertailuaineistoa, jonka avulla kartoitettiin opettajaksi opiskelevien (n = 981), opinto-ohjaajien (n = 64) ja opettajankouluttajien (n = 461) käsityksiä opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen liittyvistä tekijöistä.

Lukiolaisten mielikuvat opettajankoulutuksesta ovat pääasiassa myönteisiä: koulutusta pidettiin monipuolisena ja laadukkaana ja sen nähtiin antavan hyvät valmiudet opettajan työhön. Opettajankoulutuksen vetovoimaa vahvistavat nuorten käsitykset opettajan työn luonteesta ja sen merkityksestä yhteiskunnalle. Eniten opettajankoulutuksen vetovoimaa vähentävät mielikuvat opettajien heikentyneistä työoloista, esimerkiksi koulujen resurssien vähenemisestä. Opinto-ohjaajilta, opettajaksi opiskelevilta ja opettajankouluttajilta kerätystä vertailuaineistosta saadut samansuuntaiset tulokset vahvistavat käsityksiä opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

Opettajankoulutusten hakijamäärät laskivat vuodesta 2015 vuoteen 2019, mutta kääntyivät valtaosin nousuun 2020. Varhaiskasvatuksen tilanne on edelleen heikko, joten kokonaisvaltaisia keinoja varhaiskasvatuksen vetovoiman kohentamiseksi on etsittävä. Tehokkaimpia tapoja vahvistaa opettajankoulutuksen vetovoimaa on vahvistaa mielikuvaa opettajan työoloista. Siksi on syytä turvata kasvattajien ja opettajien työn edellytykset, vahvistaa ammatillista autonomiaa ja pitää huolta korkeasta koulutustasosta. Tarve uusien opettajien tuen järjestämiseksi tulee esille kaikkien vastaajaryhmien taholta. Yhtenäiset valtakunnalliset opiskelijavalinnat ovat oikeansuuntaista kehitystä. Opinto-ohjausta on kehitettävä sekä yhteistyötä korkeakoulujen ja lukioiden välillä tiivistettävä. Vetovoiman kehittymisen seuranta on syytä edelleen jatkaa ja yhdistää siihen opettajatarpeen ennakointi. Päätoimisuuden ja hallinnon parantamiseksi opettajankoulutuksen tilastointia tulee yhdenmukaistaa etenkin aineenopettajakoulutuksen hakijamäärien osalta.

SAMMANFATTNING

Syftet med utredningen var att kartlägga faktorer som påverkar lärarutbildningens attraktionskraft. Tyngdpunkten lades på uppfattningen om lärarutbildningen och läraryrket hos ungdomar som planerade att studera vid en högskola. Gymnasieelevernas uppfattningar och föreställningar utforskades med hjälp av fokusgruppintervjuer (5 intervjuer, totalt 27 studenter). I en webbenkät ombads gymnasieelever (n = 6310) uppskatta hur lockande lärarutbildningen är som en framtida utbildningsväg och lärararbetet som ett eventuellt yrke. Därtill samlade man in jämförelsematerial för att kartlägga lärarstudenternas (n = 981), studiehandledarnas (n = 64) och lärarutbildarnas (n = 461) uppfattningar om faktorer som påverkar lärarutbildningens attraktionskraft.

Gymnasieelevernas föreställning om lärarutbildningen är huvudsakligen positiv: de ansåg utbildningen vara mångsidig och högklassig, och tyckte att den ger goda förutsättningar för läraryrket. Lärarutbildningens attraktionskraft stärks av ungdomarnas uppfattning om läraryrkets karaktär och betydelse för samhället. Det som minskar lärarutbildningens attraktionskraft mest är föreställningen om lärarnas försämrade arbetsförhållanden, exempelvis skolornas minskade resurser. Jämförelsematerialet som insamlats bland studiehandledare, lärarstuderande och lärarutbildare stärker liknande uppfattningar om faktorer som påverkar lärarutbildningens attraktionskraft.

Antalet ansökningar till lärarutbildningen minskade från år 2015 till år 2019, men trenden vände uppåt år 2020 till största delen. Läget för småbarnspedagogiken är alltfjämt svagt, och därför måste man finna övergripande metoder för att förbättra situationen. De mest effektiva sätten att stärka attraktionskraften är att trygga förutsättningarna för fostrarnas och lärarnas arbetsförhållanden, stärka den professionella autonomin och värna om en hög utbildningsnivå. I alla respondentgrupper efterlyses ett behov av organiserat stöd för lärarna. En utveckling i rätt riktning är enhetliga landsomfattande studenturval. Studiehandledningen bör utvecklas, och samarbetet mellan högskolorna och gymnasierna bör intensifieras. Det är skäl att fortsätta följa upp hur attraktionskraften utvecklas, och lägga till beräkningar kring lärarbehovet. För att förbättra besluten och administrationen bör lärarutbildningens statistikföring över antalet sökande standardiseras framför allt när det gäller ämneslärarutbildningen.

ABSTRACT

The purpose of the study was to identify the factors influencing the attractiveness of teacher education. The focus was on the perceptions of teacher education and the teaching profession among young people planning their university studies. Upper secondary school students' perceptions and conceptions were studied by focus group interviews (5 interviews, total of 27 students). Using an online survey, upper secondary school students (n = 6310) were asked to rate the attractiveness of teacher education as a future educational pathway and teaching as a potential profession. Moreover, comparative data were collected to map the perceptions of teacher students (n = 981), study counsellors (n = 64) and teacher educators (n = 461) on factors related to the attractiveness of teacher education.

In this study, upper secondary school students' perceptions of teacher education were mainly positive. Teacher education was considered comprehensive and of high quality, providing good preparation for the work of a teacher. The most important factors that enhanced the attractiveness of teacher education were the nature of the teachers' work and its significance for society. What diminished the attractiveness of teacher education most was the notion of teachers' deteriorating working conditions, such as reduction in school resources. The comparative material collected from study counsellors, student teachers and teacher educators confirmed upper secondary school students' perceptions of the factors influencing the attractiveness of teacher education.

The number of applicants for teacher education decreased from 2015 to 2019, although the trend has generally turned upwards in 2020. The situation in early childhood education remains poor, and comprehensive ways to address this must be sought. The most effective ways to strengthen attractiveness are to secure the working conditions of educators, to strengthen their professional autonomy, and to ensure a high level of teacher education. The need to provide support for new teachers was evident from all groups of respondents. Uniform nationwide student selection procedures are developmental steps in the right direction. Guidance and counselling at the upper secondary level must be developed, and co-operation between universities and upper secondary schools must be intensified. It is advisable to follow up on how the attractiveness of teacher education develops, and these follow up studies should be combined with teacher demand forecasting. Finally, to improve decision making and administration, statistics on applicants to teacher education should be standardized, especially with regard to subject teacher education.

1 Johdanto

Opettajankoulutus on ollut Suomessa poikkeuksellisen suosittu opintoala lukiokoulutuksen päättövaiheessa olevien nuorten keskuudessa. Opettajankoulutuksen ja opettajan työn suurta suosiota on pidetty myös osatekijänä Suomen hyvälle saavutuksille kansainvälisissä oppisaavutusvertailuissa, kuten PISA:ssa (mm. Kansanen 2015). Opettajankoulutuksen suosio on taannut, että koulutukseen on ollut varaa valita parhaiten sopivia opiskelijoita.

Opettajankoulutus on yhteiskunnallisesti tärkeää, mutta eri aikoina sen merkitys on hahmottunut eri tavoin. Perinteisessä yhteiskunnassa sen välityksellä on rakennettu käsitystä kansallisvaltiosta ja kansallisesta identiteetistä. Kulttuurisesti moninaisessa ja kansainvälistyvässä maailmassa, joka rakentuu maailmanlaajuisen talouden, tuotannon ja viestinnän varaan, opettajan tehtävä rakentuu uudella tavalla. Maailma, jossa elämme, on muuttunut globalisaation ja neljännen teollisen vallankumouksen myötä entistäkin tietointensiivisemmäksi. Siksi tiedon tuottamisen ja oppimisen merkitys edelleen korostuvat, mikä lisää pedagogisen asiantuntemuksen kysyntää. Samaan aikaan tietoisuus ihmiskuntaa kohtavista ekologisista haasteista on kasvanut, mihin myös opetuksessa ja kasvatuksessa on reagoitava. Opettajia siis tarvitaan edelleen, mutta eri tavalla kuin ennen: painopiste siirtyy kansakunnan uusintamisesta globaalin kansalaisuuden rakentamisen suuntaan. (mm. Husu & Toom 2016; Rantala 2017.)

Vaikka opettajilla on yhteiskunnallisesti ja globaalisti tärkeä tehtävä, ammatin suosio on monissa maissa laskenut (Kasvatusalan valintayhteistyöverkosto 2019). Esimerkiksi lähi-naapurimme Ruotsi ja Viro ovat ajautuneet ongelmiin opettajapulan vuoksi (Karlsson & Haupt 2019; Filby 2018). Siksi myös Euroopan unionissa on ryhdytty toimiin opettajankoulutuksen vetovoiman lisäämiseksi (European Commission 2013a; 2013 b). Vaikka opettajan ammatin arvostus onkin Suomessa suhteellisesti noussut verrattuna muihin ammatteihin (Lappalainen 2018), myös täällä on havahduttu laskeviin hakijamääriin. Esimerkiksi luokanopettajankoulutuksen hakeneiden määrän havaittiin lähes puolittuneen huippuvuosiin verrattuna, ja tämä voimakkaasti laskeva trendi nousi myös julkiseen keskusteluun (Korpela 2019). Samaan aikaan yliopistojen valintakokeita on uudistettu laajasti, mikä on herättänyt pohdintaa, miten tämä voisi vaikuttaa opettajankoulutuksen hakijamääriin.

Meneillään näyttää siis olevan useanlaisia, osittain ristikkäisiä kehityskulkuja, siksi asiaa on syytä selvittää systemaattisen tutkimuksen keinoin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti kesällä 2019 käynnistää selvityksen, jonka tarkoituksena on kartoittaa opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavia tekijöitä. Tässä raportissa esitellään selvityksen tulokset. Hanke liittyi meneillään olleen Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman tavoitteeseen suomalaisen opettajankoulutuksen säilyttämisestä laadukkaana ja vetovoimaisena. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon mukaisesti painopisteenä olivat erityisesti korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten käsitykset opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä. Heitä pyydettiin arvioimaan opettajankoulutuksen houkuttelevuutta tulevaisuuden koulutusväylänä ja opettajan työtä mahdollisena ammattina. Lisäksi kartoitettiin opettajaksi opiskelevien, opinto-ohjaajien ja opettajankouluttajien käsityksiä opettajankoulutuksen vetovoimaisuudesta sekä niihin liittyvistä taustatekijöistä. Nämä tulokset perustuvat monimenetelmälliseen (mixed methods) tutkimusstrategiaan, jossa integroidaan ryhmähaastattelujen avulla hankittua laadullista aineistoa ja verkkokyselyjen avulla tehtyä määrällistä tiedonkeruuta. Raportissa tarkastellaan myös opettajankoulutuksen hakijamäärien kehittymistä vuosina 2015–2020 sekä korkeakoulukohtaisesti että eri opettajankoulutusalojen osalta. Lopuksi esitetään tutkimusaineiston pohjalta kokoavia päätelmiä ja suosituksia jatkotoimista.

2 Selvityksen tavoitteet ja toteutus

2.1 Toimeksianto ja hankkeen aikataulu

Opetus- ja kulttuuriministeriö avasi hankintalain mukaisesti tarjouspyyntökierroksen selvityksen tekemisestä 27.9.2019. Koulutuksen tutkimuslaitoksen tarjous hankkeesta tehtiin Opetus- ja kulttuuriministeriölle 11.10.2019 ja päätös hankkeen toteutuksesta saatiin 11.12.2020. Selvitystyö toteutettiin 1.1.–31.5.2020 välisenä aikana kuudessa työvaiheessa (taulukko 1). Selvitys aloitettiin toteutussuunnitelman (liite 1) täsmentämisellä yhdessä selvityksen ohjausryhmänä toimivan Opettajankoulutusfoorumin työvaliokunnan kanssa.

Taulukko 1. Hankkeen työsuunnitelma ja tavoiteaikataulu

Vaihe	Ajankohta	Tutkimuksen työvaiheet
1. Suunnittelu	Vko 2 (7.–10.1.)	<ul style="list-style-type: none"> Tarkempi perehtyminen selvityksen taustakirjallisuuteen Kyselylomakkeen ja haastattelurungon suunnittelu Hankesuunnitelman päivitys
2. Haastattelut	Vko 3–4 (13.–24.1.)	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelman täsmennys Opettajankoulutusfoorumin työvaliokunnan kanssa 17.1.2020 Fokusryhmähaastattelut lukion opiskelijoille Kyselylomakkeen laatiminen
3. Kyselyt	Vko 5–9 (27.1.–28.2.)	<ul style="list-style-type: none"> Verkkokyselyt Alkuvaiheen tiedottaminen Haastattelujen litterointi
4. Aineistojen analyysi	Vko 10–12 (2.3.–20.3.)	<ul style="list-style-type: none"> Laadullisten ja määrällisten aineistojen analyysi Liikkuvuuden selvittäminen tietokantojen avulla
5. Raportointi	Vko 13–18 (23.3.–30.4.)	<ul style="list-style-type: none"> Raportin kirjoittaminen Ensitulosten esittäminen tilaajalle
6. Viimeistely	Vko 19–22 (23.3.–29.5.)	<ul style="list-style-type: none"> Raportin viimeistely kommenttien perusteella Taitto- ja painotyö

2.2 Tutkimustehtävä

Toimeksiannon perusteella tehtävänä oli selvittää korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten mielikuvia ja käsityksiä opettajaksi opiskelusta ja opettajan urasta sekä tekijöitä, jotka vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin opettajankoulutuksen vetovoimaa ja houkuttelevuutta sekä suomen- että ruotsinkielisen opettajankoulutuksen osalta. Tarkoituksena oli saada selville, mitkä tekijät lisäävät opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta ja mitkä puolestaan vähentävät sitä. Yhtenä tarkastelunäkökulmana oli eri medioiden vaikutus opetus- ja kasvatusalan vetovoimaan. Lukio-opiskelijoiden lisäksi tarkasteltiin myös opettajaksi opiskelevien, opinto-ohjaajien ja opettajankouluttajien käsityksiä opettajankoulutuksesta sekä opettajan työstä ja urasta. Tutkimuksessa kootun määrällisen ja laadullisen aineiston lisäksi hyödynnettiin tietoa saatavilla olleista tietokannoista sekä muusta tutkimuskirjallisuudesta.

Tutkimuskysymykset

Toimeksiannon pohjalta hahmotettujen tutkimustehtävien kautta tarkennettiin seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Mielikuvat opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä:

- Millaisia mielikuvia lukiolaisilla on opettajankoulutuksesta, opettajan työstä, koulusta ja opettajankoulutuksen opiskelijavalintaprosessista?
- Poikkeavatko nämä mielikuvat opinto-ohjaajien, opettajaksi opiskelevien ja opettajankouluttajien mielikuvista?

2. Opettajankoulutuksen vetovoimatekijät:

- Mitkä opettajankoulutukseen, hakuprosessiin, opettajan työhön ja kouluun liittyvät tekijät vaikuttavat lukiolaisten mielestä opettajankoulutuksen vetovoimaan?
- Poikkeavatko lukiolaisten käsitykset opettajankoulutuksen vetovoimatekijöistä opinto-ohjaajien, opettajaksi opiskelevien ja opettajankouluttajien käsityksistä?

3. Medioiden merkitys:

- Mikä on eri medioiden rooli opettajan työtä ja opettajankoulutusta koskevien mielikuvien muodostumisessa?
- Missä määrin eri mediat vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaan?

4. Hakijakäyttäytyminen:

- Miten opettajankoulutuksen hakijamäärät ovat kehittyneet viimeksi kuluneiden kuuden vuoden aikana (2015–2020)?
- Miten opettajankoulutusten hakijamäärät ovat kehittyneet suhteessa ikäluokkien koon muutokseen ja aloituspaikkojen määrään?
- Millaisia eroja hakijamäärien kehityksessä on eri opettajankoulutusyksiköiden välillä?

2.3 Tutkimuksen lähestymistapa, aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa sovellettiin monimenetelmällistä lähestymistapaa (*combined designs / mixed method designs*; Niglas 2009; Tashakkori & Teddlie 2010), jossa yhdistettiin laadullisia ja määrällisiä tiedonhankintatapoja sekä kirjallisuudesta ja julkisesti saatavilla olevista tietokannoista koottavaa tietoa. Laadullisia ja määrällisiä menetelmiä ei tässä ole tulkittu epistemologisesti eri paradigmaan kuuluviksi tiedonhankintatavoiksi, vaan ne nähdään pragmatistiseen tapaan (Biesta 2010) toisiinsa kietoutuneiksi saman tulkintaprosessin osiksi. Siksi laadullisia ja määrällisiä menetelmiä integroitiin tiiviisti keskenään; määrällisen tiedonhankinnan perustana käytettiin laadullisesti hankitun tiedon analyysia, ja tilastollisen analyysin pohjalta saatua jäsenystä käytettiin puolestaan laadullisen aineiston kategorisointiin.

Laadullisen aineiston keruu: fokusryhmähaastattelut

Empiirisen aineiston kerääminen suunniteltiin tutkimussuunnitelman tekemisen yhteydessä lokakuussa 2019. Haastateltavat ryhmät haettiin tutkimukseen joulukuussa 2019, jotta empiirinen tutkimus päästiin aloittamaan tammikuun alussa 2020. Ensimmäisenä toteutettiin laadullinen tiedonhankinta fokusryhmähaastattelujen avulla. Haastatteluissa kartoitettiin lukio-opiskelijoiden käsityksiä ja mielikuvia opettajan työstä ja opettajankoulutuksesta. Lukiolaisten haastatteluryhmät rekrytoitiin lukioiden rehtorien ja opinto-ohjaajien välityksellä. Tavoitteena oli muodostaa saman lukion opiskelijoista koostuvia 5–9 opiskelijan ryhmiä, joissa olisi sekä mies- että naisopiskelijoita.

Tutkimusryhmä haastatteli viisi lukiolaisten ryhmää, joissa oli yhteensä 27 opiskelijaa. Haastateltavista naisia oli yhteensä 23 ja miehiä 4. Haastateltavien joukossa oli lukion toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita. Lukiolaiset tulivat eri puolelta Suomea eri kokoisista kunnista tai kaupungeista, ja ryhmiä oli mukana kolmen eri maakunnan alueelta. Haastattelupäivä sisältyi opinto-ohjaukseen liittyviin lukio-opintoihin, jonka yhteydessä lukiolaiset tutustuivat kasvatusalan tutkimukseen ja koulutukseen Jyväskylän yliopistossa.

Laadullisen tutkimuksen onnistumiseksi haastattelutilanne on tärkeää valmistella siten, että osallistujilla oli mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan mahdollisimman luontevasti ja vapaasti. Siksi haastattelutilanteet aloitettiin epämuodollisella tutustumisella: haastattelu-ryhmä kävi ensin lounaalla lukiolaisryhmän kanssa, minkä aikana paitsi tutustuttiin, myös keskusteltiin epämuodollisesti opiskelijoita kiinnostavista asioista. Tämän jälkeen siirryttiin tilaan, jossa haastattelut tapahtuivat. Tila oli olohuoneen tapainen, valoisa ja viihtyisästi sisustettu huone, jossa istuttiin rennosti sohvilla ja nojatuoleissa. Tallennus tapahtui pienikokoisella ja lähes huomaamattomalla laitteella siten, että itse tallennukseen ei kiinnitetty juuri huomiota. Ennen varsinaisen haastattelun alkua käytiin läpi tietosuojaan ja tutkimusetiikkaan liittyvät seikat ja koottiin osallistujilta kirjallinen allekirjoitettu suostumus

tutkimukseen, josta he ohjeen mukaan olivat informoineet myös vanhempiaan. Näiden toimien avulla lukiolaisille myös havainnollistettiin, millaista tutkimuksen tekeminen on ja millaisia luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä näkökulmia tutkimustyöhön yleensäkin liittyy.

Haastatteluja varten oli laadittu luettelo keskusteluteemoista, joka oli lähetetty osallistujille ennen tapaamista. Keskustelun pääteemoina olivat eri ammattivaihtoehdot lukion jälkeen, opettajankoulutukseen ja yleensäkin lukion jälkeiseen koulutukseen hakeutuminen, mielikuvat opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä sekä käsitykset opettajankoulutuksen vetovoimaa lisäävistä tai sitä heikentävistä tekijöistä (liite 1). Teemaluettelosta huolimatta haastattelut pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman keskustelevalle otteella: opiskelijoita rohkaistiin kertomaan ajatuksiaan mahdollisimman vapaasti omin sanoin ja ottamaan puheenvuoro suoraan edellisen puhujan näkemystä täydentäen. Ennalta valmistettua teemaluetteloa käytettiin tarkistuslistan tapaisesti, kun varmistettiin ryhmähaastattelujen loppupuolella, oliko kaikista teemoista tullut keskusteltua.

Haastattelutilanteista muodostuikin vapaamuotoisia ja enimmäkseen spontaanisti eteneviä ryhmäkeskusteluja. Tutkijoiden rooliksi jäi seurata keskustelua ja varmistaa, että kaikista teemoista keskusteltiin, kaikki osallistujat pääsivät ääneen ja sovitusta ajasta pidettiin kiinni.

Laadullisen aineiston temaattinen analyysi

Tutkijaryhmä teki haastattelun aikana vapaamuotoisia muistiinpanoja, joiden pohjalta tehtiin alustava laadullinen analyysi haastattelun päättymisen jälkeen. Alustavassa analyysivaiheessa käytiin läpi kunkin kolmen tutkijan muistiinpanojen avulla kiteytetyt päähavainnot. Analyysissä sovellettiin temaattisen analyysin (Braun & Clarke 2006) periaatteita, joiden avulla tulokset muotoiltiin sisällöllisiin teemoihin. Näin muodostettiin hermeneuttisen tutkimuksen tapaan vähitellen kehkeytyvää tulkintaa, jota hyödynnettiin seuraavien haastattelujen ja verkkokyselyn toteutuksessa.

Ensimmäisen haastattelun aikana esille tuli kolme teemaa, joita ei ollut huomioitu haastattelurungossa. Ensinnäkin lukiolaiset ottivat esille viime vuosina toteutettujen koulutusleikkausten merkityksen opettajankoulutuksen vetovoimaisuudelle. He olivat kokeneet koulutuksen resurssien vähenemisen ollessaan koulussa oppilaana. Haastattelussa he kuitenkin pohtivat koulutusleikkausten merkitystä ennen kaikkea siitä näkökulmasta, miten ne vaikuttavat heidän ajatuksiinsa opettajan työhön hakeutumisesta. Toinen ennalta odottamaton teema oli ajatus siitä, miten uutena opettajana voisi pärjätä työssään. Lukiolaisten keskustelussa nousi esille ajatus, että jos he menisivät opettajankoulutukseen, jo varsin pian he olisivat tilanteessa, jossa he joutuisivat ottamaan täyden vastuun opettajan työstä. Kolmas esille tullut teema olivat pohdinnat tekoälyn mahdollisista vaikutuksista opettajan

tehtävään. Nämä kolme teemaa lisättiin myöhemmin toteutettujen haastattelujen teema-luetteloon. Tämän jälkeen toteutetuissa neljässä haastattelussa ei enää noussut esille uusia teemoja, joten laadullisen tiedonhankinnan saturaatio näytti toteutuneen jo ensimmäisen haastattelun jälkeen.

Haastatteluaineisto kirjoitettiin äänitallenteiden pohjalta tekstitiedostoihin sanatarkasti sellaiseen muotoon, että sen voi tallentaa avoimen tieteen periaatteita noudattaen suoraan tietoaarkistoon mahdollista myöhempää käyttöä varten. Raporttiin valittujen aineistolainauksen suhteen päädyttiin ratkaisuun, että henkilöitä tai haastatteluja ei ole tarpeen identifioida. Näin varmistettiin, ettei ketään haastatteluun osallistunutta voisi tunnistaa julkisesta raportista. Litteraatiosta tehtiin sanatarkka, mutta raportin kirjoittamisen yhteydessä aineistosta on poistettu tekstin luettavuuden helpottamiseksi puhekieleen kuuluvia täyteilmaisuja, esimerkiksi sanoja ”niinku”, ”sit”, ”ni”, ”silleen”, ”sillai”, ”semmone”, ”sinänsä” ja ”tavallaan”. Mikäli sana ei ole oleellinen lauseen merkityksen ymmärtämiseksi, nämä täyteilmaisut on poistettu raportista ilman, että poistoa olisi merkitty sitaattiin. Jos aineistonäytteistä on poistettu jotain muita kohtia kuin täytesanoja, poisto on merkitty kolmella pisteellä hakasuluissa.

Määrällisen aineiston keruu: verkkokysely

Laadullisesti koottu aineisto ohjasi määrällisen aineiston keruuta, joka toteutettiin verkkokyselyn avulla. Haastattelujen pohjalta luotiin perusta kyselylomakkeelle. Kyselyn suunnittelun taustalla oli selvityksen toimeksianto, mutta prosessissa hyödynnettiin myös haastatteluissa esiin nousseita teemoja. Lisäksi lomakkeen muotoilussa huomioitiin aikaisemmista tutkimuksista nousseita aiheita. Kysymysten muotoilussa huomioitiin esimerkiksi TALIS- (Taajamo, Puhakka & Välijärvi 2014, OECD 2019; Taajamo & Puhakka 2019) ja PAL-tutkimukset (Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014) sekä Euroopan komission raportti opettajan ammatin vetovoimasta EU-maissa (European Commission 2013 a; European Commission 2013b).

Laadullinen haastattelu auttoi muotoilemaan verkkokyselyä, koska haastatteluissa tuli esille, mitä lukiolaiset tietävät asiasta ennestään ja kuinka he kielellisesti ilmaisevat käsityksiään. Vastaajille esitettiin väittämiä opettajan koulutukseen, opettajan työhön ja kouluun liittyen sekä kysyttiin heidän käsityksiään eri tekijöiden vaikutuksesta opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen. Opettajan työtä ja opettajankoulutusta koskevien väittämien lisäksi kartoitettiin sitä, kuinka vastaajat seuraavat eri medioita ja medioiden vaikutusta vastaajien mielikuviin opetus- ja kasvatusalasta.

Lomaketta kehitettiin tutkimusryhmässä siten, että puolet tutkimusryhmästä (3 tutkijaa) osallistui kysymysten muotoilemiseen ja muut (3 tutkijaa) esittivät kommentteja ja muutosehdotuksia. Kyselylomake oli myös Opettajankoulutusfoorumien työvaliokunnan kommentoitavana. Saadun palautteen pohjalta kysymysten muotoilua tarkistettiin, ja

lomakkeeseen nostettiin työvaliokunnan palautteen pohjalta yksi uusi tema: mahdollisuus edetä oppilaitosjohtajaksi. Kun lomakkeen ensimmäinen kokonainen luonnos oli laadittu ja viety verkkoympäristöön, sen kehittämistä jatkettiin verkossa koevastauksia tekemällä. Lomake oli kahdesti testattavana kohderyhmään kuuluvalla koevastaajalla. Koevastausten ja palautteiden pohjalta kysymyksiä muotoiltiin edelleen. Näin pyrittiin varmistamaan, että kysymykset olivat ymmärrettäviä vastaajille. Eri vaiheissa lomakkeen kehittämiseen osallistui siis tutkijoita, opettajankouluttajia, ministeriön ja Opettajankoulutusfoorumin sidosryhmien edustajia, opettajia ja lukiolaisia. Lomakkeen suunnittelu, muokkaaminen ja testaaminen kestivät noin kuukauden: tammikuun ensimmäiseltä viikolta helmikuun ensimmäiselle viikolle 2020.

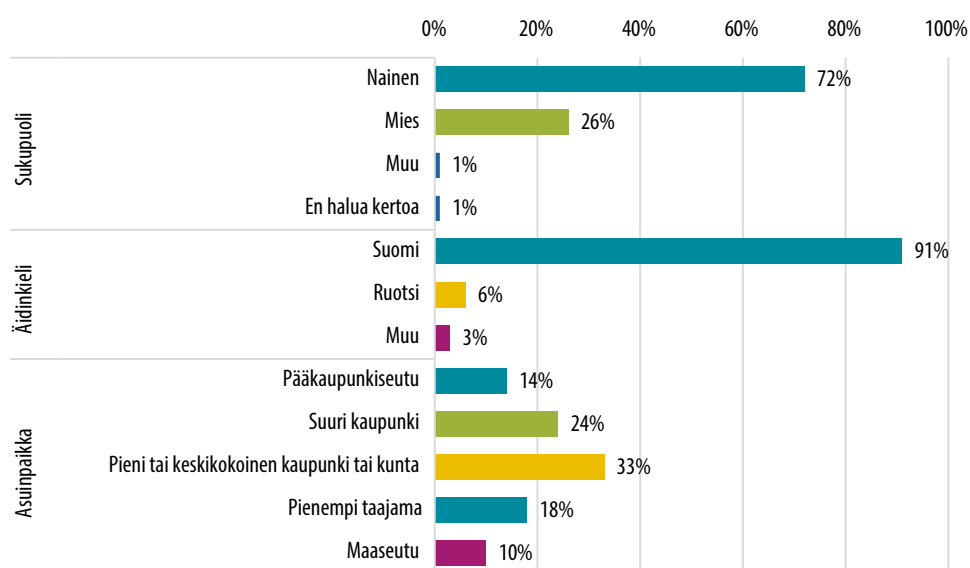
Prosessin tuloksena kehitettiin ensin lukiolaisille tarkoitettu kyselylomake, koska he olivat selvityksen pääkohderyhmä. Tämän pohjalta laadittiin versiot opettajaksi opiskeleville, lukioiden opinto-ohjaajille ja opettajankouluttajille, jotta saataisiin täydentävää vertailutietoa näiltä kohderyhmiltä. Kysymykset muotoiltiin kullekin kohderyhmälle siten, että väittämien sisältö oli mahdollisimman yhdenmukainen. Näin pyrittiin siihen, että eri kohderyhmiltä kerättävä tieto on vertailtavissa. Kaikki neljä lomaketta käännettiin lopuksi ruotsiksi. Kyselylomakkeesta kehitettiin näin kahdeksan erilaista, mutta perustaltaan samanlaista versiota (liitteet 3 ja 4):

1. Lukiolaiset, suomi
2. Opettajankoulutuksessa opiskelevat, suomi
3. Lukioiden opinto-ohjaajat, suomi
4. Opettajankouluttajat, suomi
5. Lukiolaiset, ruotsi
6. Opettajankoulutuksessa opiskelevat, ruotsi
7. Lukioiden opinto-ohjaajat, ruotsi
8. Opettajankouluttajat, ruotsi

Kyselyt avattiin verkossa 12.2.2020, ja niistä tiedotettiin eri sidosryhmien kautta. Lukiolaisia tavoitettiin kahta kanavaa käyttäen. 340 suomenkielisen ja 34 ruotsinkielisen lukion rehtoria ja koulusihteeriä lähestyttiin sähköpostilla ja pyydettiin välittämään kyselyn linkki lukiolaisille. Opinto-ohjaajille kysely lähetettiin suoraan sähköpostitse. Toiseksi lukiolaisia tavoitettiin Lukiolaisten liiton jäsenkirjeen kautta, jonka liitto lähetti 13.2.2020 yhteensä 3030 lukiolaiselle.

Opettajankouluttajien tavoittamiseen hyödynnettiin Opettajankoulutusfoorumin sähköpostilistaa ja opettajaksi opiskelevia tavoiteltiin Suomen opettajaksi opiskelevien liiton SOOL:n jäsenkirjeen ja sosiaalisen median kanavien kautta. Jotta rehtoreita saataisiin välittämään kyselyä eteenpäin, otettiin yhteyttä myös Suomen rehtorit r.y. -järjestöön. Opinto-ohjaajille suunnattua kyselyä markkinoitiin vastaavasti Suomen opinto-ohjaajat SOPO r.y.:n kautta.

Verkkokyselyyn vastasi määräaikaan mennessä 7816 henkilöä, joista lukiolaisia oli 6310, opettajaksi opiskelevia 981, lukioiden opinto-ohjaajia 64 ja opettajankouluttajia 461. Naisia vastaajista oli 72% ja miehiä 26%. Äidinkielen vastaaajista ilmoitti suomen 91%, ruotsin 6% ja jonkin muun kielen 3%. Vastaajien jakautuminen eri ryhmiin on eritelty kuviossa 1.

Kuvio 1. Vastaajien sukupuoli- ja asuinpaikkajakaumat sekä kieliryhmät.

Määrällisen aineiston analyysi

Verkkokyselyn tarkoituksena oli yleisesti kartoittaa, millaisia mielikuvia lukiolaisilla on opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä, ja mitkä tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen. Analyysit aloitettiin laskemalla suorat jakaumat opettajankoulutusta ja opettajan työtä koskevista mielikuvamuuttujista. Opettajankoulutukseen liittyvät kysymykset analysoitiin lukiolaisten aineistosta ja opettajan työhön ja kouluun liittyvien väittämien analyysiin otettiin mukaan myös opettajaksi opiskelevien, opojen ja opettajankouluttajien vastaukset.

Tutkimuksessa käytettiin varsin suurta muuttujamäärää. Tästä syystä oli perusteltua tiivistää muuttujien tuottamaa informaatiota erityisesti opettajankoulutuksen vetovoimaan liittyvien tekijöiden analysoimiseksi. Tämä toteutettiin käyttämällä eksploratiivista faktorianalyysia (EFA), johon otettiin 23 opettajankoulutuksen vetovoimaa mittaavaa muuttujaa. Eri faktorimalleista valittiin käytettäväksi kolmen faktorin malli. Myös kahden ja neljän faktorin ratkaisuja kokeiltiin, mutta niiden käyttämisestä luovuttiin, koska ne eivät olleet tilastollisten ja sisällöllisten tarkastelujen perusteella yhtä selkeitä. Kolmen faktorin ratkaisussa

kukin faktori edusti varsin selkeitä, toisistaan erillisiä kokonaisuuksia. Vain yksi väittämistä (opettajien työaika) ei latautunut tässä mallissa selkeästi millekään faktorille, minkä vuoksi se jätettiin jatkoanalyyseistä pois.

Kolmen faktorin ratkaisun tuottamien faktorien perusteella muodostettiin keskiarvomuuttujat, joiden reliabiliteetit osoittautuivat vähintään tyydyttäväksi ($\alpha = .70$ tai enemmän). Nämä keskiarvomuuttujat nimettiin seuraavasti: 1. *Opettajan työn luonne* 2. *Opettajan työolot sekä* 3. *Koulutuksen digitalisaatio*. Tätä faktorianalyysin pohjalta syntynyttä pääluokitelua päätettiin käyttää aineiston jäsentämiseen sekä määrällisen että laadullisen analyysin pohjalta, ja tämän perusteella syntyi myös raportin tulososion sisällysluettelon perusrunko. Faktorianalyysin tuloksia on esitetty tarkemmin luvussa 3.2.2.

Jatkoanalyyseissä faktoreiden pohjalta laadittuja keskiarvomuuttujia vertailtiin eri taustamuuttujien suhteen toisiinsa. Tilastollisina testeinä käytettiin kahden vertailtavan ryhmän tapauksessa riippumattomien t-testiä ja useamman ryhmän kohdalla yksisuuntaista varianssianalyysiä. Ryhmien välisten erojen ollessa tilastollisesti merkitseviä, raportoitiin myös niiden efektikoot. T-testin kohdalla käytetään Cohenin d:tä (d) ja varianssianalyysissä Etan neliötä (η^2). Efektikoko kertoo tilastollisesti merkitsevän eron yhteydessä, kuinka suuri keskiarvo ero on. Efektikoon raportoiminen helpottaa tulosten vertailua mahdollisiin muihin tutkimuksiin, sillä efektikoon avulla voidaan vertailla eri tutkimuksissa havaittujen erojen suuruutta riippumatta siitä, millaista mitta-asteikkoa muuttujissa on käytetty. Tässä tutkimuksessa efektikokojen tulkintaan on sovellettu seuraavia raja-arvoja (Fritz, Morris & Richler, 2012): pieni efekti, $d = .20$ ($\eta^2 = .01$), keskikokoinen $d = .50$ ($\eta^2 = .06$) ja suuri $d = .80$ ($\eta^2 = .14$).

Opettajankoulutusten hakijatilastot haettiin Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta. Poininta rajattiin vuosien 2015 ja 2020 välille ja mukaan otettiin varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien, erityispedagogiikan sekä ammatillisten aineiden opettajien koulutukset. Hakijamäärien lisäksi Tilastokeskuksen tietokannasta haettiin 19-vuotiaiden nuorten kohortit samalta tarkastelujaksolta. Näiden tietojen pohjalta laadittiin diagrammit, joiden avulla tarkasteltiin ja analysoitiin hakijamäärien kehitystä.

2.4 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tiedonhankinnan luotettavuutta on pyritty vahvistamaan eri tavoin. Alun perin lukiolaisryhmiä rekrytoitiin erilaisilta alueilta ja eri kokoisista taajamista. Mukana oli lukiolaisia keskisuurista kaupungeista, keskikokoisista ja pienistä taajamista sekä haja-asutusalueelta. Haastatteluryhmistä kaksi oli opettajankoulutuspaikkakunnalta ja kolme muulta kuin opettajankoulutuspaikkakunnalta. Haastattelun yhteydessä järjestettiin mahdollisuus

tutustua kasvatusalan tutkimukseen ja koulutukseen Jyväskylän yliopistossa. Tämän perusteella oli oletettavaa, että haastatelluista ainakin osalla olisi kiinnostusta hakea johonkin kasvatusalan koulutukseen. Haastattelun yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että vain harva haastatelluista oli tehnyt selkeää päätöstä siitä, mille alalle olisi hakeutumassa.

Työsuunnitelman mukaan kuudes haastatteluryhmä oli tarkoitus hankkia helmikuussa pääkaupunkiseudulta, mutta tässä ei onnistuttu useista syistä johtuen. Aluksi haastattelujen järjestämistä viivästyttivät helmikuussa lukiolaisten penkinpainajaisiin ja vanhojen tanssien järjestämiseen, ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen sekä talvilomiin liittyvät hidasteet. Haastattelun järjestämistä viivästyttivät myös pääkaupunkiseudun kuntien hitaat tutkimuslupamenettelyt: tavanomaiset käsittelyajat olivat viikkoja, joissakin tapauksissa jopa kuukausia. Kun kävi ilmi, että koulujen ja kuntien kautta ei saada haastattelua järjestymään, ryhdyttiin hakemaan lukiolaistryhmää yhteistyössä Lukiolaisten liiton välityksellä. Lopulta ryhmähaastatteluaika viimein onnistuttiin sopimaan maaliskuulle. Samaan aikaan Suomeen levisi koronapandemia, minkä vuoksi sekä matkustaminen että kokoontumiset kiellettiin. Fokusryhmähaastattelun tekeminen kävi mahdottomaksi samanlaisia periaatteita soveltaen, jolla muu laadullinen aineisto oli hankittu. Pääkaupunkiseudun haastattelun pois jääminen ei kuitenkaan ratkaisevasti heikennä tutkimuksen luotettavuutta. Jo haastattelujen alkuvaiheessa saavutettiin saturaatiopiste, jonka jälkeen laadullisesti aikaisemmista poikkeavia havaintoja ei enää tullut esille. Ensimmäisen ryhmähaastattelun jälkeen uusia teemoja ei enää noussut esille lukiolaisten taholta. Pääkaupunkiseudun puuttuvaa haastattelua kompensoi myös kyselyaineiston laajuus: siinä oli mukana myös varsin paljon pääkaupunkiseudulla opiskelevia lukiolaisia (n=886). Tilastollisessa tarkastelussa pääkaupunkiseudun lukiolaisten vastaukset eivät poikenneet muusta aineistosta.

Haastatteluryhmässä tiedostettiin esteellisyydet tutkimuksessa esille nousevien teemojen suhteen. Kaikki haastattelijoista ovat olleet mukana useissa opettajankoulutuksen kehitys- ja tutkimushankkeissa ja Opettajankoulutuksen kehittämisohjelmaan kuuluvissa kärkihankkeissa. Kaksi kolmesta haastattelijasta on työskennellyt projektissa, jossa on tutkittu ja kehitetty mentorointia. Yksi haastattelijoista on ollut mukana opettajankoulutuksen opiskelijavalintojen kehittämisessä. Siksi haastatteluissa tietoisesti vältettiin johdattelua näihin teemoihin. Kun kuitenkin valintakokeiden ja mentoroinnin kehittämistä koskevia teemoja tuli esille lukiolaisten taholta, näistä keskusteltiin neutraaliin tapaan. Kaikkien haastattelujen sanatakat litteraatiot on tallennettu Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon, josta voi myös jällenpäin tarkistaa, miten fokusryhmäkeskustelut ovat edenneet.

Kyselyaineiston osalta on syytä esittää myös joitakin tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä varauksia. Vaikka aineisto on määrällisesti suuri, siinä on tilastollisen tutkimuksen näkökulmasta rajoituksia. Aineisto ei perustunut satunnaisotantaan määritellystä perusjoukosta, vaan vastaajia tavoiteltiin erilaisten kanavien välityksellä. Siksi siinä on tiettyjä vinoumia,

jotka on syytä huomioida. Yksi vinoumista liittyy sukupuolijakaumaan. Suomen lukiolaista noin 58 % on naisia (Suomen virallinen tilasto: lukiokoulutus, 2018), kun aineistossa heitä oli 68 %. Toinen merkillinen piirre on vinouma liittyy lukiolaisten alueelliseen jakautumiseen. Uusimaalaisten osuus lukiolaisista on 34 % (Suomen virallinen tilasto: lukiokoulutus, 2018), kun tässä aineistossa pääkaupunkiseudulla asuvia oli 14 %. Toisin sanoen naiset olivat aineistossa ylliedustettuna ja pääkaupunkiseudulla asuvat aliedustettuna. Suurimpien kieliryhmien edustus aineistossa sitä vastoin vastaa varsin hyvin niiden osuutta väestöstä (suomi 91 % ja ruotsi 6 %). Tämän lisäksi mukana oli äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvia (3 %). Ryhmävertailuja tehdessä kävi kuitenkin ilmi, että minkään taustamuuttujan suhteen (asuinpaikka, sukupuoli, äidinkieli) ei aineistossa ilmene olennaisia eroja. Muutama tilastollisesti merkitsevä ero löytyi, mikä on luonnollista, koska aineiston koko on niin suuri, että hyvin pienikin ero keskiarvoissa näkyy helposti tilastollisesti merkitsevä. Kuitenkin näissäkin tarkasteluissa keskiarvojen väliset erot (efektikoot) olivat varsin pienet. Kun huomioon otetaan sekä efektikokojen ero että tilastolliset merkitsevyyserot, kokonaisuudessaan taustamuuttujien merkitys jäi olemattomaksi. Siksi tutkimuksen tulosten kannalta ei ole merkitystä sillä, että naisten osuus oli suurempi ja pääkaupunkiseudulla asuvien määrä pienempi kuin perusjoukossa.

Tutkimuksen päähuomio kohdistuu lukiolaisiin, joiden osalta aineiston koko (n=6310) on riittävä erilaisiin tilastollisiin tarkasteluihin. Lukiolaisaineiston rinnalla tarkastellaan vertailuaineistona opinto-ohjaajien, opettajaksi opiskelevien ja opettajankouluttajien käsitteitä. Opettajankouluttajien (n=461) ja opettajaksi opiskelevien (n=981) osalta aineistot oikeuttavat kohtalaisiin yleistyksiin, mutta opinto-ohjaajien aineisto jäi sitä vastoin hyvin pieneksi (n=64), joten sen suhteen voidaan esittää vain suuntaa antavia havaintoja. Nämä vertailuaineiston rajoitteet on syytä huomioida jäljempänä tulosten tarkastelussa.

Opettajankoulutukseen hakeneiden tilastoinnissa on myös piirteitä, joiden suhteen on syytä esittää kriittisiä huomautuksia. Selvityksessä oli tarkoitus rajautua aineistoihin, jotka olisivat kootussa muodossa saatavilla valmiista tilastoaineistoista, tietokannoista tai muista julkisista lähteistä. Nämä lähteet osoittautuivat joiltakin osin puutteellisiksi. Etenkin aineenopettajakoulutuksesta löytyneet valmiit tilastoaineistot olivat monitulkintaisia ja epäsystemaattisesti järjestettyjä. Yleisesti käytettävistä olevista tietokannoista, kuten Vipusta ei löydy yhtenäisillä periaatteilla koottuja aineistoja aineenopettajakoulutuksen hakijamääristä, joten niitä olisi pitänyt koota eri yliopistoista. Kun tätä ryhdyttiin tekemään, osoittautui, että yliopistot puolestaan tilastoivat aineenopettajakoulutuksensa opiskelijamäärät varsin eri tavoin niissä lähteissä, jotka olivat julkisesti saatavilla. Jotta aineenopettajakoulutuksesta olisi voinut tehdä luotettavaa tarkastelua, olisi tarvittu erillistä tiedonhankintaa. Lopputuloksen luotettavuus olisi silti saattanut jäädä kyseenalaiseksi, siksi siihen ei ollut tämän selvitystehtävän aikataulun eikä voimavarojen puolesta mahdollisuutta. Opettajankoulutuksen tilastoinnin kehittämisen tarpeeseen on kiinnitetty huomiota myös Selvityksessä opettajakoulutuksen rakenteista yliopistoissa (Pursiainen, Rusanen,

Raudasoja, Nurkkala, Kortelainen, Partanen & Peuna 2019, 148). Tuo selvitys totesi puutteita ja epäjohtonmukaisuuksia sen suhteen, mitä yliopistot ilmoittavat ja miten tieto luokitellaan. Tämän vuoksi aineenopettajakoulutuksen hakijamäärien tilastollinen tarkastelu päätettiin jättää kokonaan tekemättä luotettavuusongelmien, aikataulun ja voimavarojen rajallisuuden vuoksi. Hakijamäärien kehitystä tarkastellaan siksi vain luokanopettajakoulutuksen, varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen, erityisopettajakoulutuksen ja ammatillisen opettajakoulutuksen osalta.

3 Tulokset

3.1 Mielikuvat opettajankoulutuksesta ja opettajan ammatista

Tutkimuksen päätavoite oli selvittää korkeakouluopintojaan suunnittelevien nuorten mielikuvia opettajankoulutuksesta ja tekijöitä, jotka joko lisäävät tai vähentävät sen vetovoimaisuutta. Seuraavaksi tarkastelemme mielikuvamuuttujia tarkemmin sekä määrällisen että laadullisen aineiston näkökulmasta. Alla on esitetty lukiolaisten mielikuvia opettajankoulutuksesta sekä faktorimallin mukaan jäsenettyjä lukiolaisten, opettajaksi opiskelevien, opinto-ohjaajien ja opettajankouluttajien mielikuvia opettajan työn luonteesta, opettajan työoloista sekä koulutuksen digitalisaatiosta.

Mielikuvat opettajankoulutuksesta

Lukiolaisille tehdyissä haastatteluissa kävi ilmi, että heidän tietämyksensä opettajankoulutuksesta yleensä on melko vähäistä.

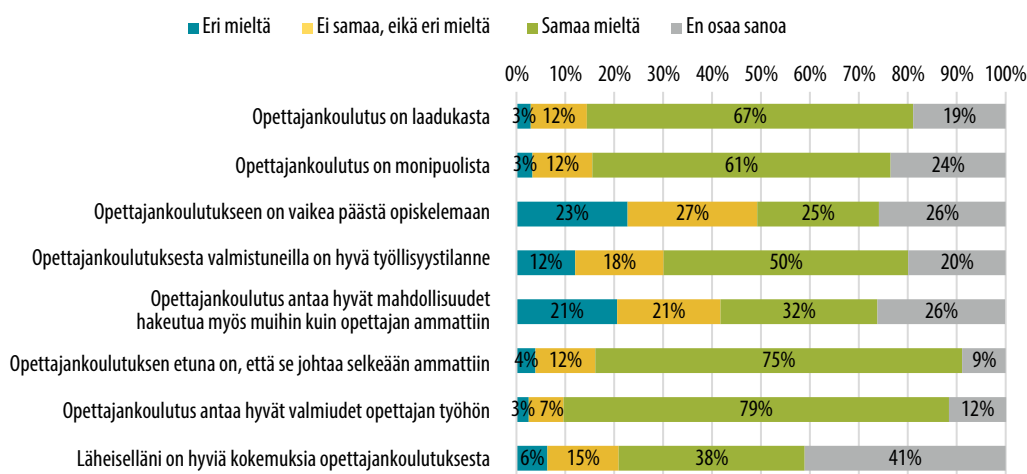
”No, mä en nyt niin tohon opettajan koulutukseen, en oo siitä nii perillä, vaan just enemmän tää opettajan ala. Että mä en kauheesti tiää mitä siellä koulutuksessa tehdään varsinaisesti.”

”Joku historian opettaja on kertonu jostain tenteistä missä on käyny, mut ei silleen oo mitää semmosta tarkkaa käsitystä et mitä se koko homma pitää sisällään.”

Kyselyaineiston analyysi vahvisti, että haastatteluissa esille tullut ilmiö pätee myös laajan aineiston pohjalta: lukiolaisilla ei ole kovin tarkkaa tietoa siitä, millaista opettajankoulutus on. Opettajankoulutusta koskevien väittämien kohdalla *en osaa sanoa* -vastaus oli varsin yleinen (9–41 %). Lukiolaisten mielikuvat opettajankoulutuksesta olivat kuitenkin yleisesti varsin myönteisiä (kuvio 2). Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että opettajankoulutus on monipuolista, laadukasta ja se antaa hyvät valmiudet toimia opettajana.

Lukiolaisten mielikuvat opettajan työstä liittyivät lähinnä aineenopettajan ja luokanopettajan ammattiin ja koulutukseen sekä jossain määrin varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Sitä vastoin ammatillisesta opettajankoulutuksesta ei noussut esille minkäänlaisia mielikuvia. Tämä on ymmärrettävää, koska ammatilliseen opettajankoulutukseen hakijat eivät ole tyypillisesti nuoria, vaan jo kokemusta kartuttaneita työntekijöitä.

Aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että opettajankoulutuksen pohjalta on työllistetty myös moniin muihin ammatteihin kuin opettajan työhön (mm. Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014). Tällainen visio näyttää kuitenkin olevan lukiokäisille vieras. Noin puolet vastaajista ei tiedä tai osaa ottaa kantaa siihen, saako opettajankoulutuksesta hyvät mahdollisuudet työllistyä myös muihin ammatteihin. Päinvastoin, opettajankoulutuksen etuna nähtiin se, että se johtaa selkeään ammattiin. Opettajankoulutukseen hakeutuvien nuorten mielikuvissa painottuu siis vahvasti käsitys opettajan työstä opettajankoulutuksen jälkeisenä tulevaisuuden näkymänä.

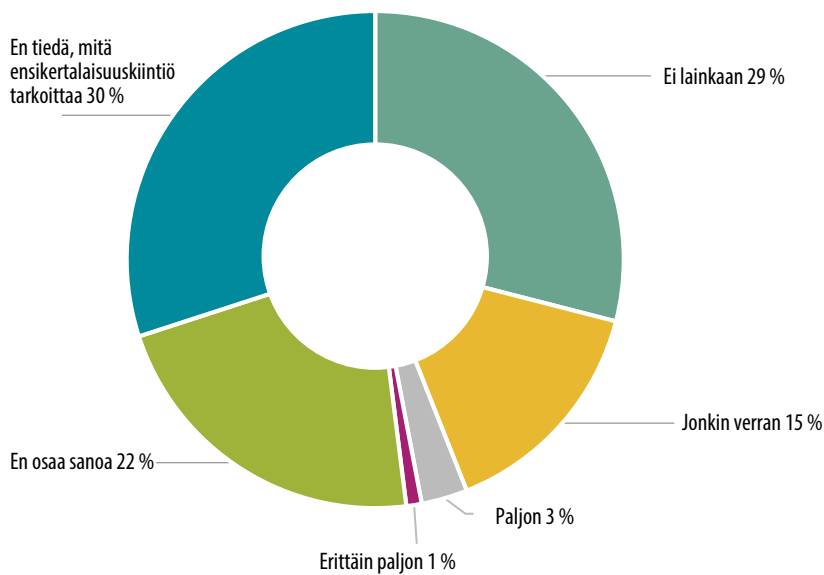

Kuvio 2. Lukiolaisten opettajankoulutusta koskevien mielikuvien jakaumat.

Koska maassamme on meneillään laaja korkeakoulujen valintaprosessin uudistustyö, sen vaikutukset nousivat tutkimuksen yhdeksi teemaksi. Erityisen kiinnostavaksi nähtiin, miten käyttöön otettu ensikertalaisuuskiintiö vaikuttaisi opiskelijavalintakäyttäytymiseen. Haastattelussa tuli esille, että lukiolaisten tiedot korkeakoulutukseen hakeutumisesta näyttivät olevan melko hataralla pohjalla. Haastatelluista lukiolaisista kenelläkään ei ollut selkeää käsitystä siitä, mitä ensikertalaisuuskiintiö opiskelijahaussa tarkoittaa.

”Siit on mainittu sille et okei joo on tällanen asia kun ensikertalaiskiintiö, mut mikä se sit ittessään on ni sitä ei oikeestaa oo missää vaiheessa edes selitetty.”

Kyselyaineisto vahvistaa tilastollisesti tämänkin haastatteluissa syntyneen näkemyksen. Kuviosta 3 käy ilmi verkkokyselyyn vastanneiden arviot ensikertalaisuuskiintiön vaikutuksesta hakupäätökseen. Yli puolet lukiolaisista ei joko tiedä lainkaan, mitä ensikertalaisuuskiintiö tarkoittaa tai ei osaa sanoa, miten se vaikuttaisi heidän hakupäätöksiinsä. Yhteensä vain alle viidennes arvioi ensikertalaisuuskiintiön yleensäkin vaikuttavan hakupäätöksiin.

Kuvio 3. Lukiolaisten arviot ensikertalaisuuskiintiön vaikutuksesta hakupäätökseen.

Mielikuvat opettajan työstä

Lukiolaisilla ei ole selkeitä käsityksiä opettajankoulutuksesta eikä muista aloista tai ammanteista, joihin opettajankoulutuksella voisi pätevöityä. Siksi myös mielikuvat opettajan ammatista ja koulussa tehtävästä työstä nousevat ratkaiseviksi valintapäätöksen kannalta. Nuoret ajattelevat valintapäätöstä tehdessään lähinnä sitä työtä, tehtävää tai alaa, johon koulutus johtaa. Tämän vuoksi mielikuvia opettajankoulutuksesta ei voi tarkastella irrallaan opettajan työtä koskevista mielikuvista. Samanlainen havainto on tehty myös muissa tutkimuksissa (mm. OECD, 2019; Taajamo & Puhakka, 2019).

Mielikuvat opettajan työstä ryhmitellään menetelmäosassa kuvatun kolmen faktorin mallin mukaisesti siten, että mielikuvia opettajan työstä ja koulusta tarkastellaan ensin (1.) opettajan työn luonteen, sitten (2.) työolojen ja lopuksi (3.) koulutuksen digitalisaation näkökulmista. Tarkastelussa yhdistetään määrällinen ja laadullinen vastausaineisto, joita molempia tarkastellaan tämän kolmiluokkaisen kategorisoinnin mukaisesti. Vertailuaineistona hyödynnetään opettajaopiskelijoilta, opinto-ohjaajilta ja opettajankouluttajilta kootua kyselyaineistoa.

Opettajan työn luonne

Haastattelujen perusteella muodostui vaikutelma, että yksi tärkeimmistä syistä, jonka vuoksi opettajan työtä harkittiin, oli mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä ja arvostettua työtä kasvavien lasten ja nuorten parissa. Opettajan työllä oli lukio-laisten mielestä tärkeä merkitys kansalaisten osaamisen kartuttamisessa, joten sillä koettiin olevan myös yhteiskunnallista merkitystä.

”Onhan se tosi tärkeä, eihän tää yhteiskunta pyöris jossei ihmisiä koulutettais, tai ei ois ketää ketkä kouluttais noita ihmisiä. Ni on se mun mielestä tosi tärkeä ammatti.”

”Mä koen, et sillä on merkitystä, että mä saan vaikuttaa, et minkälaisia ihmisiä tänne tulee. Omalta osaltani.”

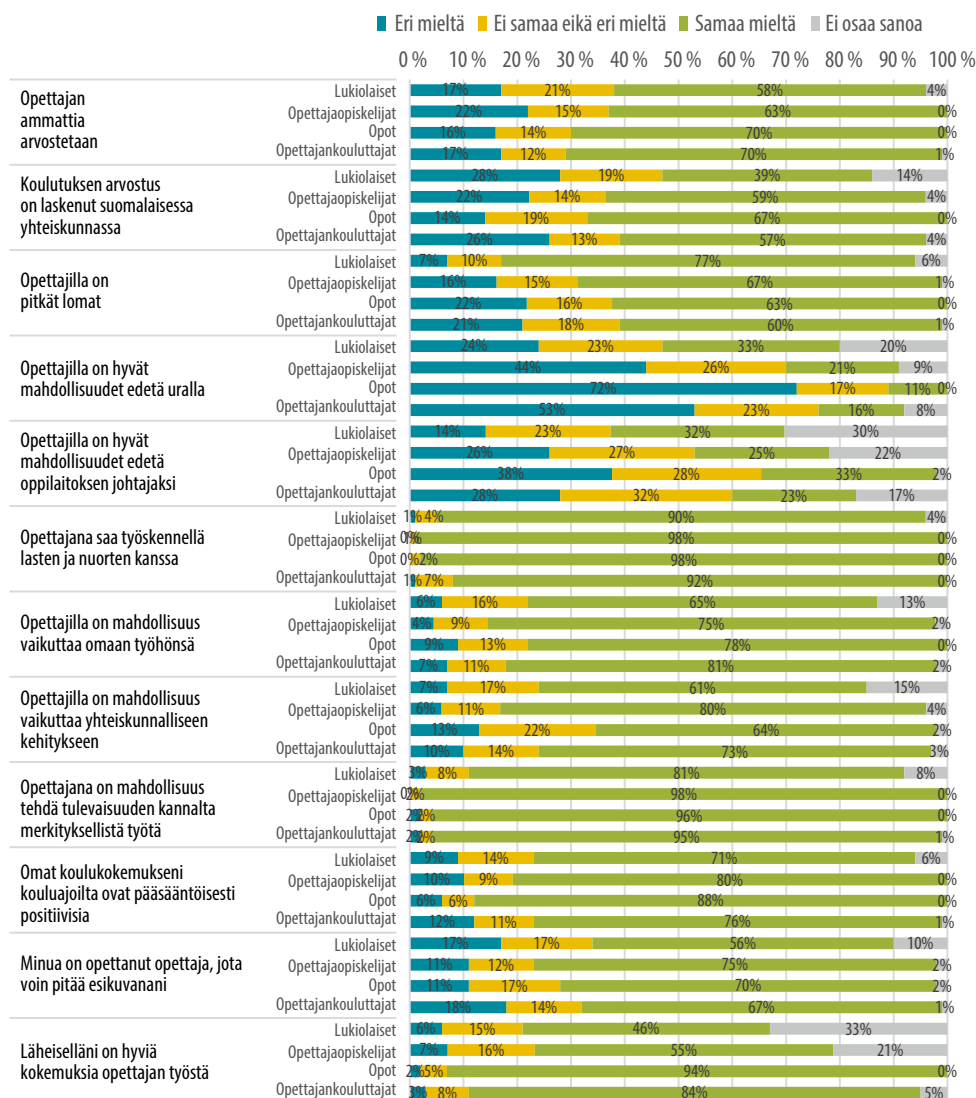
Tulkinta, jonka mukaan tärkeintä nuorilla on saada tehdä tulevaisuuden kannalta tärkeää työtä, vahvistui kyselyaineiston analysoinnin tuloksena. Suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että opettajat tekevät tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä. Tärkeäksi koettiin myös, että opettajilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen (kuviot 4). Haastatteluissa tuli lisäksi esille, että opettajan ammattia arvostetaan:

”Kyllä siihen ammattiin musta liittyy myös semmonen kunnioitus opettajia kohtaan.”

Myös koulutuksen yleinen arvostus lisää haastattelujen perusteella opettajan työn veto-voimaisuutta. Toisaalta kyselyn kautta tuli esille näkemys, että koulutuksen arvostuksen koetaan suomalaisessa yhteiskunnassa laskeneen (kuviot 4). Vertailuaineistossa jopa valtaosa (57–67 %) kokee näin. Lukiolaisistakin 39 % kokee koulutuksen yleisen arvostuksen laskeneen.

Tutkimuksessa tuli esille myös opettajan ammatin autonomian merkitys. Opettajan työ nähtiin kaikissa vastaajaryhmissä ammattina, jossa on mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön. Haastatteluissa tuli toisaalta esille myös se, että lukiolaiset käsittävät opettajan työn vapauden olevan myös osittain rajattua; työllä on tietyt reunaehdot, kuten opetus-suunnitelma, silti opettajalla nähdään edelleen olevan varsin suuri vapaus tehdä työtään omalla tavallaan. Ammatillisen autonomian koettiin olevan yksi tärkeimmistä syistä, miksi opettajan ammatti kiinnostaa:

”[...] on asioita mitkä pitää tehdä tietyllä tavalla, mut sitten voi vähän luoda oman näkösen työn.”

Kuvio 4. Opettajan työn luonnetta kuvaavien väittämien jakaumat

Opettajan työolot

Lukiolaisten mielikuvien syntymiseen vaikuttaa erityisesti, miten he näkevät opettajan toimivan opetustilanteessa. Muu osa opettajan työstä jää hämärän peittoon. Tämän lukiolaiset myönsivät haastatteluissa avoimesti: he eivät tarkkaan tiedä, millaista opettajan työ kokonaisuudessaan on. Eräs haastateltava ilmaisi asian näin:

“Just jotenki ku sitä ei tavallaan nää kaikkee mitä ne opettajat tekee kun ne tekee nii paljon tunnin ulkopuolella, et me ollaan siel lukios 75 minuuttia mut ne tekee paljon kaikkee muutaki vielä sen jälkeenki.”

Lukiolaisten epävarmuus opettajan työolojen arvioimisen suhteen tuli esille kyselyaineistossa: noin viidennes valitsi työoloja koskeviin väittämiin vaihtoehdon *en osaa sanoa*. Opettajaksi opiskelevilla, opinto-ohjaajilla ja opettajankouluttajilla oli luonnollisesti selkeämmät käsitykset opettajien työoloista. Tämä tuli esille esimerkiksi kysyttäessä mielipidettä siitä, kuinka paljon muut kuin opetukseen liittyvät tehtävät vievät opettajan työaikaa. Suurin osa opettajaopiskelijoista, opinto-ohjaajista ja opettajankouluttajista katsoi opetukseen liittymättömien tehtävien vievän liikaa työaikaa: niiden osuus, joilla ei ole käsitystä asiasta, oli hyvin pieni (0–9 %). Sitä vastoin noin kolmannes lukiolaisista (30%) vastasi, ettei osaa sanoa (kuvio 5).

Lukiolaisten haastatteluissa nousi esiin, että opettajien heikkoa palkkausta pidetään ammatin vetovoimaa heikentävänä:

”Mun mielestä se on aika tärkeä työ se varhaiskasvatus, opettajankoulutustyö, et siihen nähen kyllä pitäis olla ehkä parempi palkka, koska tosi tärkeätä työtä”[...]”kuitenki mennään yliopistojen kautta, ollaa opiskeltu paljon ja tehty paljon töitä sen eteen.

Kuvio 5 osoittaa, että opettajaksi opiskelevat, opinto-ohjaajat ja opettajankouluttajat mielivät opettajan palkan huomattavasti huonommaksi kuin lukiolaiset: vertailuaineiston vastaajista suurin osa (56–66 %) piti opettajan palkkaa huonona, kun vain reilu kolmannes lukiolaisista (33%) oli tätä mieltä. Lukiolaisista 27 % piti opettajan palkkaa jopa hyvänä. Haastatteluissa kävi toisaalta ilmi, että nuorille ajatus siitä, mikä on hyvä palkka, oli melko vieras. Haastatteluissa korostui myös se, että palkka ei ole pääasia tulevassa työssä.

”[...] uuden oppiminen on itsessään tosi suuri arvo, et mä uskon kyllä et se vois olla tosi hieno työ, jos kuitenkin jakaa sitä tietoo, ja myös samalla kuitenkin oppii niiltä oppilailta aina uutta.”

Haastatteluissa tuli esille myös resurssien vähentäminen koulutuksesta. Lukiolaiset ottivat puheeksi oma-aloitteisesti käsitteen ”koulutusleikkaukset”, vaikka tutkijaryhmä aktiivisesti vältti poliittisesti latautuneiden tai muuten sensitiivisten ilmaisujen esille ottamista. Koulutuksen resurssien väheneminen vuosien mittaan tuli laadullisessa aineistossa esiin haastatteltavien omissa koulukokemuksissa sekä mielikuvissa opettajan työstä.

”[...] jos koko ajan vaan oppilasmäärät luokissa kasvaa, ja sitä kautta myös työmäärä ja työn haastavuus kasvaa, niin kyllähän se varmasti vaikuttaa.”

Koulutuksen resurssien väheneminen nousi esille myös kyselyaineistossa. Kaikki vastaajaryhmät olivat valtaosin sitä mieltä, että resurssien väheneminen on vaikeuttanut opettajien työtä viime aikoina. Lukiolaisista näin ajatteli 58 %, opettajaopiskelijoista 92 %, opinto-ohjaajista 95 % ja opettajankouluttajista 90 %. Omakohtainen kokemus opettajan työstä näyttää vahvistavan käsitystä, jonka mukaan resurssien väheneminen on vaikeuttanut työtä.

Haastatteluissa lukiolaiset ottivat esille myös kysymyksen, miten itse pärjäisi uutena opettajana. He ajattelivat, että joutuisivat opettajan rooliin hyvin nuorina, jos pääsisivät heti koulutukseen.

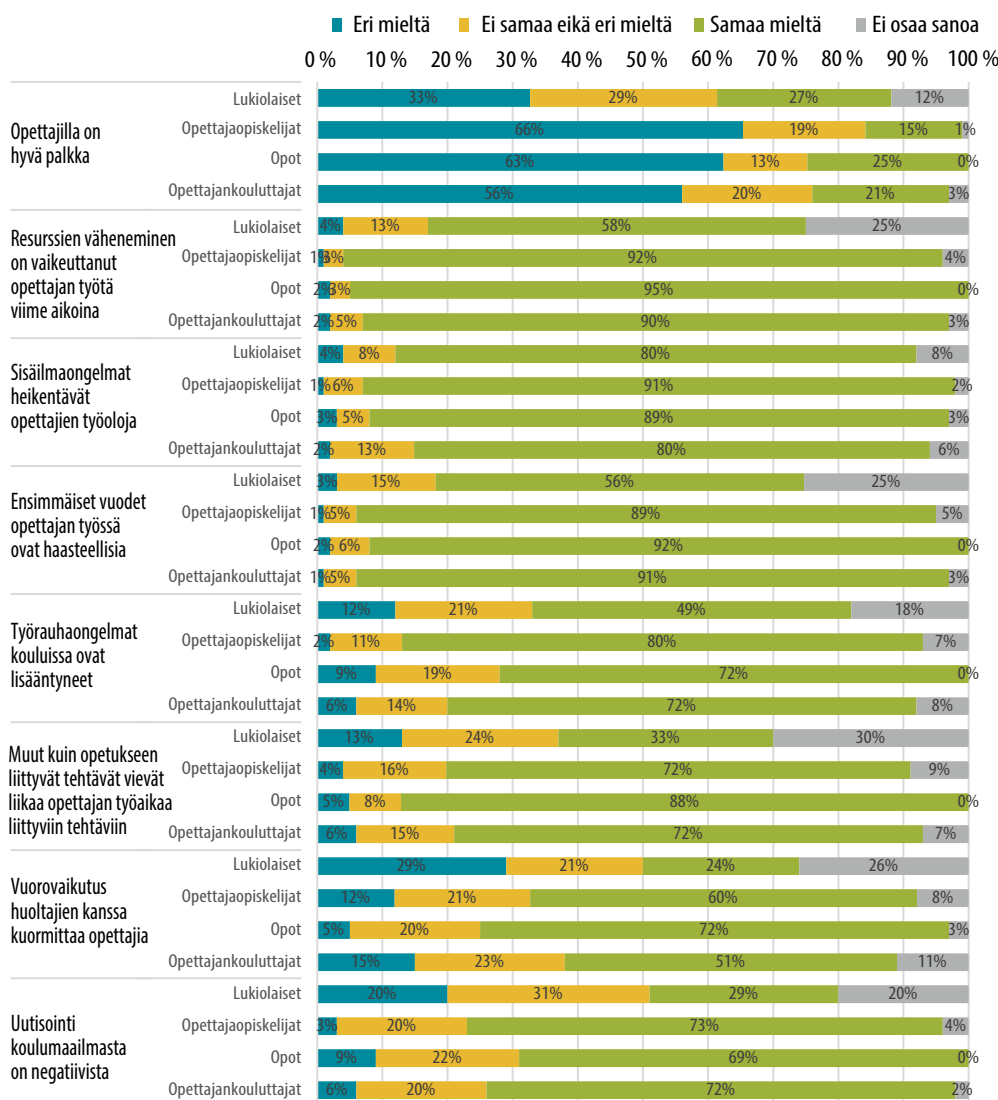
”Jos mä haen nyt ja sitten vaikka pääsen sisään, ja kun mä oon valmis opettaja ni sit mä oon tosi nuori” [...]»

”Se et oot yhtäkkii suoraan koulun penkiltä, tottakai siinä niitä harjotteluita ja vaikka mitä, mut tavallaan hyppäät vaa siihen et sulla on 25, 30 seittämänvuotiasta omalla vastuulla, ja sun pitäis vastata niistä ja siitä osaamistasosta [...], ja sen lisäksi kuitenkin se on paljon muutakin ku se opettaminen...onhan se aika iso harppaus..”

Jotkut haastateltavat sanoivat suorastaan pelkäävänsä, kuinka uutena opettajana voisi pärjätä. Tämä pelko pani harkitsemaan vakavasti, uskaltaisivatko he hakea opettajankoulutukseen.

”[...] se on vähän pelottava ajatus siinä opettajan työssä, koska meillä ainakin on joka koulussa ollu opettajia, jotka on alottanu vasta tai on vasta opiskelemassa ja niistä huomaa sen et ne ei oikee osaa vielä sitä hommaa ni sit se vähä että, no jos minä koulutausin opettajaksi niin oonko minäki ekat kolme vuotta ihan hyllyllä heilumassa ihan täysin.”

Haastatteluissa esille nousseet mietteet kuvaavat epävarmuutta, jota nuoret kokevat joutuessaan täyteen vastuuseen opettajan tehtävästä heti valmistumisen jälkeen. Myös määrällinen aineisto osoittaa, että opettajat tarvitsevat tukea työn alkuvaiheessa: lukiolaisista 56 % on samaa mieltä siitä, että opettajan työn alkuvaihe on haastava. Vertailuaineisto vahvistaa lukiolaisten käsitykset vielä vahvemmin ja yhtenäisellä tavalla: 89–91 % opettaja-opiskelijoiden, opettajankouluttajien ja opinto-ohjaajien vastauksista vahvistaa näkemyksen, että ensimmäiset vuodet opettajan työssä ovat haasteellisia. Tämänkin väittämän suhteen voi nähdä samansuuntaisen ilmiön, joka tuli esille kysymyksissä opettajan työoloista: mitä enemmän on omakohtaista kokemusta opettajan työstä, sen vahvempi on näkemys opettajan työn alkuvaiheen haasteellisuudesta (kuvio 5).

Kuvio 5. Opettajan työoloja kuvaavien muuttujien jakaumat

Koulutuksen digitalisaatio

Koulutuksen digitalisaation pohdinta tuli esille ensimmäisessä haastattelussa. Tämäkään teema ei ollut alun perin haastatteluteemojen joukossa. Niinpä tutkijaryhmä koki jossain määrin yllätykselliseksi, kuinka paljon lukiolaiset olivat valmiita pohtimaan digitalisaation merkitystä opettajan työn tulevaisuuden kannalta. Opiskelijat pohtivat varsinkin teknologian merkitystä opettajan työlle. Haastatteluissa tuli ilmi vahva näkemys, että kone ei voi korvata opettajaa:

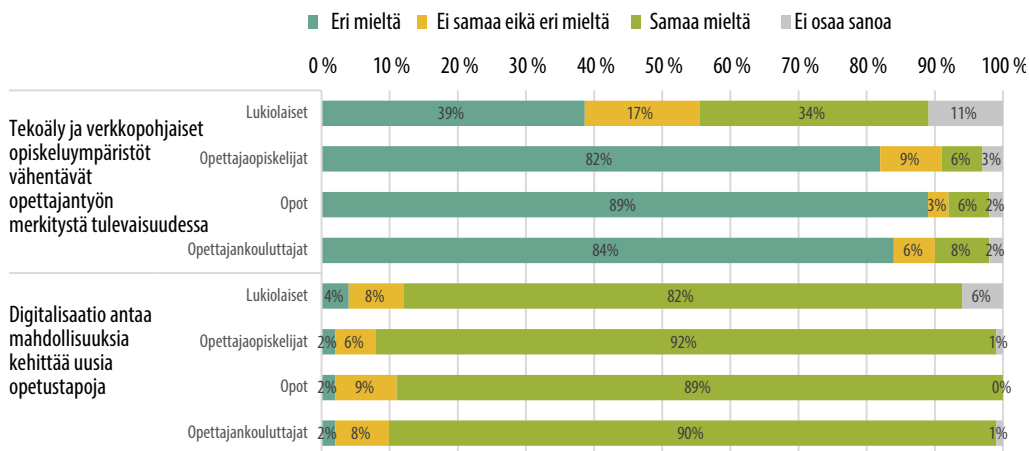
“...ei me voida korvata koneella toisen ihmisen empatiakykyä ja muuta mitä varsin ki ala-asteen opettajan työssä tarvitaan, ja tämmöstä tunneälyllistä reagoitakykyä, että kyllähän se kone ne pystyy ehkä yksinkertaisesti selittääki, jos ihminen sen ohjelmoi, koska ihminen voi käytännössä päättää miten se kone sen selittää, mutta se kone ei pysty reagoimaan niihin lapsen reaktioihin sillä tavalla, ku ei sillä oo ominaisuuksia siihen vastareagoimiseen.”

Lukiolaisista 39 % oli eri mieltä väittämästä, jonka mukaan tekoäly ja verkkopohjaiset oppimisympäristöt vähentäisivät opettajan merkitystä tulevaisuudessa. Toisaalta 34% oli sitä mieltä, että ne vähentävät opettajan työn merkitystä. Lukiolaisten ryhmä jakautui siis tämän väittämän suhteen varsin paljon. Vertailuaineistosta sen sijaan tuli varsin vahva ja yksimielinen näkemys (82–89 %), jonka mukaan opettajia tarvitaan myös tulevaisuudessa, eikä heitä voisi korvata kokonaan tekoälyn, digitalisaation ja robotisaation keinoin.

Haastatteluissa lukiolaiset toivat esille, että digitalisaation merkitys eri aloilla kokonaisuudessaan kuitenkin suhteellisesti vahvistaa opettajankoulutuksen vetovoimaa ja opetusalan houkuttelevuutta, kun sitä vastoin useilla muilla aloilla työpaikkoja katoaa digitalisaation myötä:

“[...] opettaja ois hyvä ammatti sen takia että just kaikella tekoälyllä on helppo korvata jotkut kaupan kassat, mut että tämmösiä aloja niiku opettaja ja lääkäri, ja semmosia ihmisläheisiä aloja ni niitä ei varmasti tulla ikinä korvaamaan kokonaan.”

Sekä lukiolaiset että muut vastaajaryhmät näkevät varsin yhdensuuntaisesti digitalisaation olevan tärkeä osa opettajan työn kehittämistä. Lukiolaisista 82 % oli sitä mieltä, että digitalisaatio antaa mahdollisuuksia uusien opetustapojen kehittämiseen. Vertailuaineistossa vastaavat arviot olivat välillä 89 %–92 %.

Kuvio 6. Koulutuksen digitalisaatiota kuvaavien muuttujien jakaumat

3.2 Opettajankoulutuksen vetovoimaan vaikuttavat tekijät

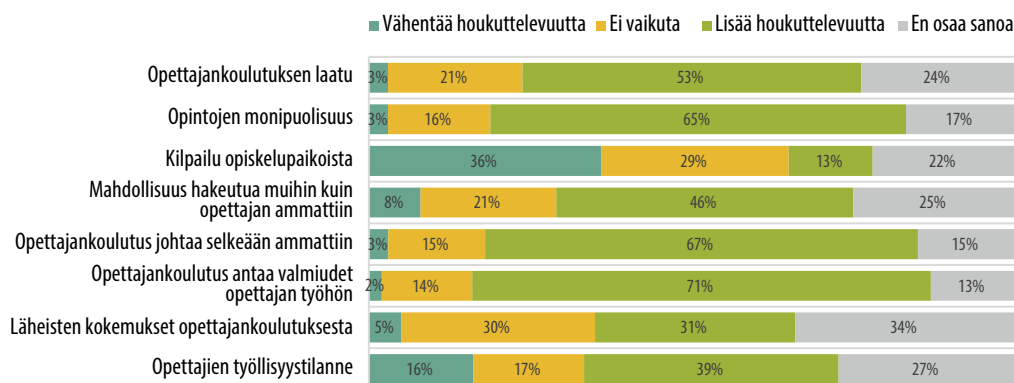
Tässä luvussa päähuomio kohdentuu siihen, mitkä tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaan. Luvussa tarkastellaan myös hakukäyttäytymisen ja median vaikutusta opettajankoulutuksen vetovoimaan. Ensin esitellään lukiolaisten käsityksiä opettajankoulutukseen ja valintaprosessiin liittyvien tekijöiden vaikutuksesta opettajankoulutuksen houkuttelevuuteen. Sitten tarkastellaan, miten opettajan työhön liittyvät tekijät vaikuttavat vetovoimaan. Lopuksi siirrytään tarkastelemaan erillisenä kysymyksenä sitä, missä määrin eri medioilla on vaikutusta opettajankoulutuksen vetovoimaan. Kuten edelläkin, päähuomio on lukiolaisten käsityksissä, mutta niiden rinnalla tarkastellaan myös opettajaksi opiskelevien, opinto-ohjaajien ja opettajankouluttajien näkemyksiä asiasta.

3.2.1 Opettajankoulutukseen ja hakuprosessiin liittyvät tekijät

Lukiolaisia pyydettiin verkkokyselyssä arvioimaan erilaisten opettajankoulutukseen ja opiskelijavalintaan liittyvien seikkojen vaikutusta heidän kokemukseensa opettajankoulutuksen vetovoimaisuudesta (kuvio 7). Näistäkin vastauksista on havaittavissa aiemmin mainittu lukiolaisten vähäinen tietämys opettajankoulutuksesta. *En osaa sanoa*-vastaus oli lukiolaisilla melko yleinen. Kuvion perusteella voi kuitenkin päätellä, että eniten opettajankoulutuksen vetovoimaa lisää se, että koulutus johtaa selkeään ammattiin ja antaa valmiudet opettajan työhön:

”Opettajankoulutus on tosi selkee, että silläkin kannalta se on helppo valita, kun tietää, mihin ryhtyy periaatteessa heti.”

Samoin opintojen monipuolisuutta pidetään lukiolaisten parissa vetovoimatekijänä. Näitä kolmea seikkaa piti noin 66–71 % vastaajista tekijöinä, jotka lisäävät opettajankoulutuksen houkuttelevuutta. Sen sijaan vetovoimaa näyttää jossain määrin heikentävän mielikuva siitä, että opiskelupaikoista on kova kilpailu. Lukiolaisista 36 % vastasi, että se vähentää alan houkuttelevuutta.

Kuvio 7. Opettajankoulutuksen vetovoimaa arvioivien muuttujien jakaumat.

3.2.2 Opettajan työhön liittyvät tekijät

Taulukossa 2 on kuvattu lukiolaisten vastauksille tehty eksploratiivinen faktorianalyysi (EFA). Analyysi tehtiin 23 väittämällä, joilla arvioitiin opettajan ammatin ja koulun vaikutusta opettajankoulutuksen vetovoimaan. Faktorianalyysistä valittiin käytettäväksi kolmen faktorin malli. Tähän päädyttiin kokonaisharkinnan perusteella, sillä kolmen faktorin mallissa kukin faktori edustaa varsin selkeitä, toisistaan erillisiä kokonaisuuksia. Ensimmäiselle faktorille latautui 12 muuttujaa, jotka liittyivät muun muassa opettajan ammatin ja koulutuksen yleiseen arvostukseen, mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan työhön ja yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä omiin kokemuksiin esikuvallisina pidetyistä opettajista. Kiteytimme sen *opettajan työn luonnetta* kuvaavaksi faktoriksi. Toiselle faktorille latautui 8 muuttujaa, joiden tulkitsimme kuvaavan *opettajan työoloja*. Kolmas faktori koostui kahdesta muuttujasta, jotka kuvaavat käsityksiä *digitalisaation vaikutuksista*.

Muutamien muuttujien kohdalla oli ristilatauksia, toisin sanoen jotkin muuttujista latautuivat myös jollekin muulle kuin pääfaktorille. Useimmat olivat kuitenkin itseisarvoltaan vähemmän kuin .30, eikä tämän suuruisia ristilatautumisia voi pitää vahvoina. Poikkeuksena oli muuttuja ”Mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä”, joka latautui -.31 suuruisena faktorille Opettajan työolot. Tämä tarkoittaa, että mitä enemmän vastaaja pitää opettajien työoloja vetovomatekijänä, sitä vähemmän hän kokee vetovomatekijäksi mahdollisuuden tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä. Lataus ylittää raja-arvon vain niukasti. Tämän muuttujan lataus on kuitenkin kohtuullisen suuri (.71) pääfaktorille *opettajan työn luonne*, joten se pidettiin mallissa mukana.

Valitun mallin pohjalta muodostettiin keskiarvomuuttujat:

Opettajan työn luonne (12 väittämää, $\alpha = .79$)

Opettajan työolot (8 väittämää, $\alpha = .75$)

Koulutuksen digitalisaatio (2 väittämää, $\alpha = .73$)

Taulukko 2. Opettajan ammatin ja koulun vaikutusta opettajankoulutuksen vetovoimaan arvioivien väittämien faktorimallin standardoidut lataukset*.

Faktorit	1.	2.	3.
1. Opettajan työn luonne			
Opettajan ammatin arvostus	0.37		
Koulutuksen arvostus suomalaisessa yhteiskunnassa	0.44		
Opettajien lomat	0.32		
Etenemismahdollisuudet uralla	0.36		
Mahdollisuus edetä oppilaitosjohtajaksi	0.41		
Mahdollisuus työskennellä lasten ja nuorten kanssa	0.51		
Mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhön	0.61		
Mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen	0.64		
Mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä	0.71	-0.31	
Omat koulukokemukset	0.44		
Opettaja esikuvana	0.54		
Läheisten kokemukset opettajan ammatista	0.45		
2. Opettajan työolot			
Opettajien palkka		0.36	
Koulujen resurssit		0.60	
Oppilaitosten sisäilman laatu		0.59	
Opettajan työn alkuvaiheen haasteet		0.41	
Työrauha kouluissa		0.60	
Työajan kuluminen muihin kuin opetukseen liittyviin tehtäviin		0.52	
Vuorovaikutus huoltajien kanssa		0.45	
Uutisointi		0.46	
3. Koulutuksen digitalisaatio			
Tekoälyn ja verkkopohjaisten opiskeluympäristöjen vaikutus opettajan työhön			0.78
Digitalisaation mahdollisuudet			0.68

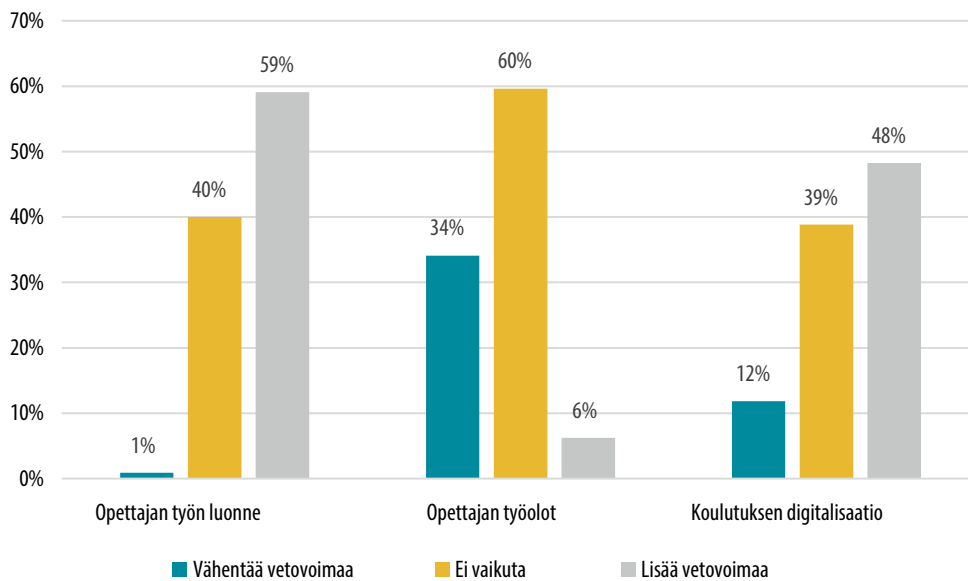
* Huom. lataukset, jotka ovat pienempiä kuin .30, ei ole raportoitu taulukossa

Taulukossa 3 on esitetty kuvailevia tunnuslukuja faktoreiden perusteella lasketuista keskiarvomuuttujista. Luvuista käy ilmi, että lukiolaiset kokivat opettajan työn luonteen lisäävän opettajankoulutuksen vetovoimaa ($k_a = 2.6$). Opettajien työolot puolestaan koettiin keskiarvon (1.7) perusteella jossain määrin heikentävän opettajankoulutuksen houkuttelevuutta. Digitalisaatio asettui näiden kahden muuttujan väliin ($k_a = 2.3$).

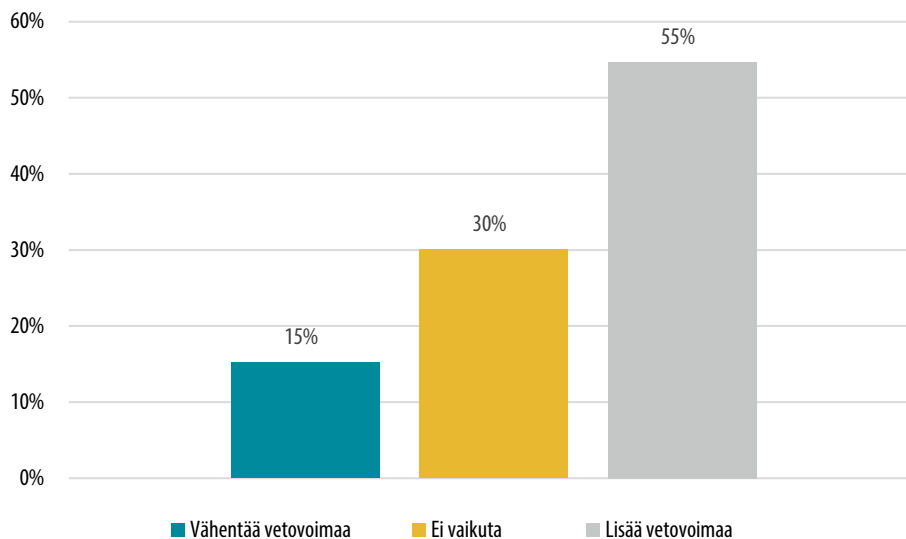
Taulukko 3. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien keskiarvomuuttujien keskiarvot, keskihajonnat ja mediaanit (maksimi 3)

Muuttuja	Keskiarvo (ka)	Keskihajonta (kh)	Mediaani
Opettajan työn luonne	2.6	0.4	2.6
Opettajan työolot	1.7	0.5	1.7
Koulutuksen digitalisaatio	2.3	0.7	2

Keskiarvotarkastelujen lisäksi on havainnollista katsoa edellä mainittujen kolmen muuttujan jakaumaa, kun ne on palautettu takaisin kolmeen alkuperäiseen luokkaan. Keskiarvomuuttujat palautettiin takaisin alkuperäiselle asteikolle seuraavasti: 1.0–1.49 = vähentää vetovoimaa, 1.5 – 2.49 = ei vaikutusta, 2.49–3.00 = lisää vetovoimaa. Kuten kuviosta 8 käy ilmi, lähes 60 % lukiolaista piti opettajan työn luonnetta opettajankoulutuksen vetovoimaa lisäävänä ja vain prosentti vetovoimaa vähentävänä tekijänä. Noin kolmannes lukiolaisista oli sitä mieltä, että opettajan työolot heikentävät opettajankoulutuksen vetovoimaa ja noin 60 % sitä mieltä, ettei sillä ole vetovoimaan vaikutusta.

Kuvio 8. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutus opettajankoulutuksen vetovoimaan muuttujan alkuperäisellä asteikolla.

Koska opettajien työaika jäi pois kolmen faktorin ratkaisusta, tarkastellaan sitä erikseen (kuvio 9). Opettajien työaika enemmistö lukiolaisista piti opettajankoulutuksen vetovoimaa lisäävänä tekijänä. Vain 15 % lukiolaisista arvioi sen vähentävän koulutuksen vetovoimaa (kuvio 9).

Kuvio 9. Lukiolaisten käsitykset opettajan työajan merkityksestä vetovoimatekijänä

3.2.3 Opettajan työhön liittyvät vetovoimatekijät taustamuuttujittain tarkasteltuna

Sukupuoli

Vertailimme lukion nais- ja miesopiskelijoiden käsitysten eroja opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutuksesta opettajankoulutuksen vetovoimaan (taulukko 4). Kokemukset erosivat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan siten, että naiset kokivat opettajan työn sisällön ja merkityksen hieman miehiä enemmän vetovoimatekijänä. Sen sijaan miehet pitivät koulutuksen digitalisaatiota naisia enemmän vetovoimatekijänä. Opettajien työoloja naiset pitivät myös miehiä vähemmän vetovoimatekijänä. Vaikka erot olivat tilastollisesti merkitseviä, ne olivat kuitenkin pieniä, minkä osoittavat pienet efektiiviset. Käytännössä näin pienellä erolla ei ole juurikaan merkitystä.

Taulukko 4. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutus opettajankoulutuksen vetovoimaan miesten ja naisten välillä vertailtuna*.

Muuttuja	Naiset		Miehet		p-arvo	Efektikoko
	ka	kh	ka	kh		
Opettajan työn luonne	2.6	0.3	2.5	0.4	< .001	.29
Opettajan työolot	1.7	0.5	1.8	0.5	< .001	.25
Koulutuksen digitalisaatio	2.2	0.7	2.4	0.6	< .001	.23

*Huom. vastaajat, jotka ilmoittivat sukupuolekseen Muu tai eivät halunneet vastata tähän kysymykseen, jätettiin pois analyysistä (alle prosentti vastaajista kummassakin tapauksessa).

Äidinkieli

Eri kieliryhmät mielsivät vetovoiman samalla tavalla opettajan työn sisällön ja merkityksen suhteen (taulukko 5). Ainoastaan opettajan työolojen suhteen havaittiin lievä ero: suomenkieliset lukiolaiset pitivät arvioivat työolojen vähentävän opettajan ammatin veto-voimaa enemmän kuin muut. Sen sijaan ne lukiolaiset, joiden äidinkieli oli joku muu kuin suomi tai ruotsi, pitivät opettajien työoloja eniten vetovoimatekijänä. Erot ryhmien välillä olivat kuitenkin pieniä; efektikoko oli hyvin pieni.

Taulukko 5. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutus opettajankoulutuksen vetovoimaan eri kieliryhmissä.

Muuttuja	Suomi		Ruotsi		Muu		p-arvo	Parivertailut	Efektikoko
	ka	kh	ka	kh	ka	kh			
Opettajan työn luonne	2.6	0.4	2.6	0.4	2.6	0.4	0.46	-	-
Opettajan työolot	1.7	0.5	1.8	0.5	2.0	0.5	< .001	1 < 2 < 3	.02
Koulutuksen digitalisaatio	2.3	0.7	2.3	0.7	2.3	0.7	0.76	-	-

Asuinpaikka

Taulukossa 6 on kuvattu opettajan työn ja koulun vaikutuksia opettajankoulutuksen vetovoimaan erityyppisten paikkakuntien mukaan. Eri vetovoimatekijät koetaan erityyppisillä paikkakunnilla asuvien lukiolaisten parissa melko samalla tavoin. Muutama tilastollisesti merkitsevä ero löytyi, mutta efektit olivat lähes olemattomat. Käytännössä eroja erilaisten asuinpaikkakuntien välillä ei siis ole sen suhteen, miten lukiolaiset kokevat opettajan työn ja koulun vaikuttavan opettajankoulutuksen vetovoimaan.

Taulukko 6. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutus opettajankoulutuksen vetovoimaan paikkakuntatyypeittäin.

Muuttuja	Pk-seutu		Suuri kaupunki (>100000 as.)		Pieni tai keski-kokoinen kunta/kaupunki (20000 – 100000 as.)		Pienempi taajama (<20000 as.)		Maaseutu (haja-asutus-alue)		p-arvo	Pari-vertailut	Efektikoko
	ka	kh	ka	kh	ka	kh	ka	kh	ka	kh			
Opettajan työn luonne	2.5	0.4	2.5	0.4	2.6	0.4	2.6	0.4	2.6	0.3	.035	1 < 5	.003
Opettajan työolot	1.7	0.5	1.7	0.5	1.7	0.5	1.8	0.5	1.7	0.5	.004	2 < 4	.003
Koulutuksen digitalisaatio	2.2	0.6	2.3	0.7	2.2	0.7	2.3	0.7	2.3	0.7	.409	-	-

Opettajankoulutukseen hakeutuminen

Lukiolaisten osalta on mielenkiintoista tarkastella, miten aikomus hakea ensisijaisesti opettajankoulutukseen on yhteydessä siihen, miten opettajan työhön ja kouluun liittyvät tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen. Tätä varten alkuperäisen muuttujan (Kuinka todennäköisesti aiot hakea opettajankoulutukseen?) vastausvaihtoehto ”Erittäin todennäköisesti” yhdistettiin vaihtoehdon ”Todennäköisesti” kanssa, samoin kuin ”Erittäin epätodennäköisesti” vaihtoehdon ”Epätodennäköisesti” kanssa. Tuloksena oli siis kolmiluokkainen muuttuja, kun vastausvaihtoehto ”En osaa sanoa” jätettiin ennalleen.

Vastaajilta kysyttiin, kuinka todennäköisesti he aikovat hakea opettajankoulutukseen. Vastaajista 15 % piti todennäköisenä, että aikoo hakea opettajankoulutukseen, kun 74 % piti hakemista epätodennäköisenä. Loput (11 %) vastaajista ei osannut sanoa, mitä aikovat tehdä.

Kolme neljästä lukiolaisista oli sitä mieltä, että opettajankoulutus ei ole heidän ensisijainen hakuvaihtoehtonsa. Vain kuusi prosenttia ilmoitti pitävänsä opettajankoulutusta ensisijaisena vaihtoehtona. Viidennes ei osannut vielä sanoa, onko opettajankoulutus heidän ensisijainen hakuvaihtoehtonsa.

Opettajankoulutukseen ensisijaisesti hakevat pitivät opettajan työn sisältöä ja merkitystä sekä opettajan työoloja hieman enemmän vetovoimaa vahvistavina tekijöinä kuin ne, jotka eivät aikoneet hakea ensisijaisesti alalle (taulukko 7). Sen sijaan ensisijaisesti alalle hakevat pitivät koulutuksen digitalisaatiota vähemmän vetovoimatekijänä kuin ne, jotka eivät olleet tehneet vielä päätöstä tai eivät aikoneet hakea opettajankoulutukseen. Vaikka erot olivatkin tilastollisesti merkitseviä, ne olivat pieniä, minkä voi todeta efektiko’oista.

Taulukko 7. Aikomus hakea ensisijaisesti opettajankoulutukseen ja niiden yhteydet opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutuksiin opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen.

Muuttuja	Haen opettajan-koulutukseen		En ole vielä päättänyt		En hae		p-arvo	Parivertailut	Efektikoko
	ka	kh	ka	kh	ka	kh			
Opettajan työn luonne	2.7	0.2	2.7	0.3	2.5	0.4	< .001	1 > 2 > 3	.04
Opettajan työolot	1.9	0.4	1.7	0.5	1.8	0.5	< .001	1 > 3 > 2	.02
Koulutuksen digitalisaatio	2.1	0.7	2.3	0.7	2.3	0.7	.005	1 < 2,3	.002

Opettajankoulutukseen hakemisen ensisijaisuuden lisäksi oli mielenkiintoista tarkastella myös sitä, miten todennäköisyys hakea opettajankoulutukseen on yhteydessä lukiolaisten kokemuksiin opettajan työn ja kouluun liittyvien tekijöiden merkityksestä opettajankoulutuksen vetovoimatekijöinä. Keskiarvovertailut esitellään taulukossa 8. Opettajankoulutukseen todennäköisesti hakevat olivat enemmän sitä mieltä, että opettajan työn sisältö ja merkitys sekä opettajan työolot lisäävät opettajankoulutuksen houkuttelevuutta. Digitalisaatiota he pitivät vähemmän vetovoimaa lisäävänä tekijänä kuin ne lukiolaiset, jotka eivät todennäköisesti hae alalle tai ne, jotka eivät vielä ole päättäneet. Erot olivat kuitenkin käytännössä hyvin pienet, kuten efektikoot osoittavat.

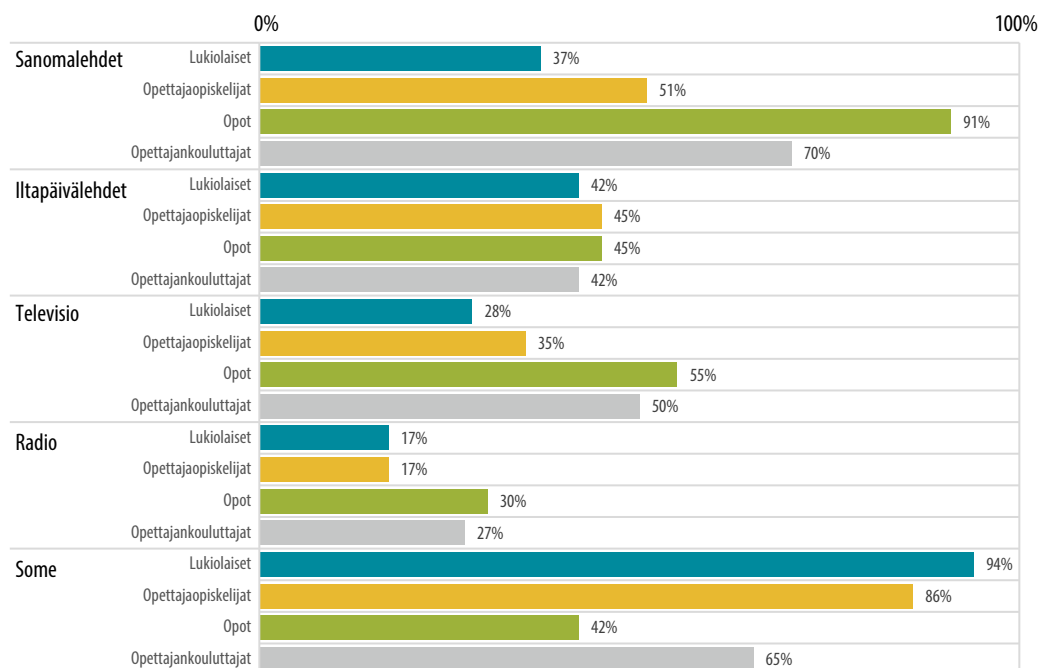
Taulukko 8. Opettajan työhön ja kouluun liittyvien tekijöiden rooli opettajankoulutuksen vetovoimatekijöinä suhteessa todennäköisyyteen hakea opettajankoulutukseen.

Muuttuja	Todennäköisesti		Epätodennäköisesti		En osaa sanoa		p-arvo	Parivertailut	Efektikoko
	ka	kh	ka	kh	ka	kh			
Opettajan työn luonne	2.7	0.3	2.5	0.4	2.6	0.3	< .001	1 > 3 > 2	.04
Opettajan työolot	1.9	0.5	1.7	0.5	1.8	0.5	< .001	1 > 2 3 > 2	.02
Koulutuksen digitalisaatio	2.2	0.7	2.2	0.7	2.3	0.7	.015	1 < 2, 3	.002

3.2.4 Median vaikutus opetus- ja kasvatusalan vetovoimaan

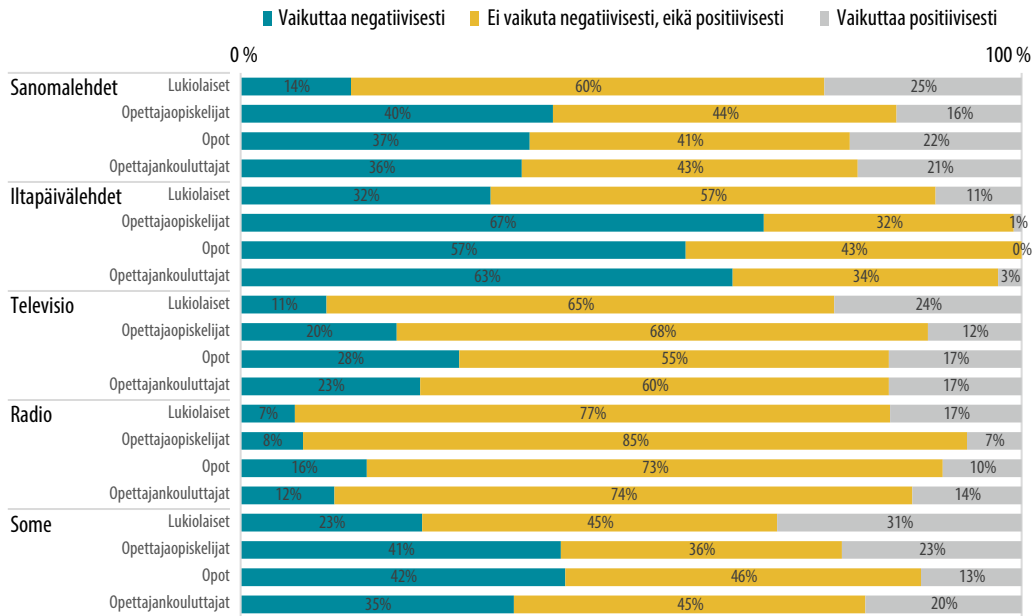
Median roolia selvitettyä kartoitettiin aluksi, miten paljon eri medioita seurataan, minkä jälkeen tarkasteltiin erikseen vielä sitä, miten niiden vaikutus vetovoimaisuuteen koetaan. Vastauksista (kuvio 10) kävi ilmi, että lukiolaisilla ja opettajaksi opiskelevilla ylivoimaisesti seuratuin kanava on sosiaalinen media: 94 % lukiolaisista ja opettajaksi opiskelevista 86 % ilmoitti seuraavansa sosiaalista mediaa paljon tai erittäin paljon. Sitä vastoin opinto-ohjaajat ilmoittivat seuraavansa sitä huomattavasti vähemmän (42 %), kun opettajankouluttajat puolestaan sijoittuvat näiden ryhmien välimaastoon (62 %).

Sanomalehtien seuraamista kuvaava grafiikka muistuttaa lähes edellisen peilikuvaa. Eniten sanomalehtiä ilmoittavat seuraavansa opinto-ohjaajat (91 %), toiseksi eniten opettajankouluttajat (70 %), kolmanneksi eniten opettajaksi opiskelevat (51 %) ja vähiten lukiolaiset (37 %). Ilta- ja aamulehtiä ilmoitetaan seurattavan melko tasaisesti kaikissa vastaajaryhmissä (42–45 %). Television ja radion seuraamisessa trendi on kuitenkin samansuuntainen kuin sanomalehtien kohdalla: nuoret ikäluokat seuraavat niitä vielä vähemmän kuin muut.

Kuvio 10. Eri medioita paljon tai erittäin paljon seuraavien osuudet

Edellistä yleiskuvaa täydentää hyvin se, miten eri ryhmät ovat vastanneet kysymykseen, kuinka he kokevat eri medioiden vaikuttavan opetus- ja kasvatusalan houkuttelevuuteen (kuvio 11). Toisaalta kaikki vastaajaryhmät kokivat iltapäivälehtien välittämän kuvan kouluista ja opettajista vaikuttavan ylivoimaisesti kielteisimmällä tavalla mielikuviin opettajankoulutuksen houkuttelevuudesta. Toisaalta vaikka kaikki vastaajaryhmät ilmoittavat seuraavansa iltapäivälehtiä suunnilleen saman verran, lukiolaiset eivät kokeneet niiden välittämän mielikuvan vaikuttavan niin negatiivisella tavalla (32 %) kuin opettajaksi opiskelevat, opinto-ohjaajat ja opettajankouluttajat (57–67 %).

Kuvio 11. Eri medioiden vaikutus kasvatus- ja opetusalan houkuttelevuuteen eri vastaajaryhmittäin tarkasteltuna.

3.3 Hakijamäärän kehitys

Yksi selvityksen tehtävistä oli tarkastella, miten opettajankoulutuksen hakijamäärät ovat kehittyneet viimeisten viiden vuoden aikana ja millaisia hakijamäärien trendit eri korkeakouluissa ovat olleet. Tarkasteluväli ulotettiin kuitenkin kuuteen vuoteen (2015–2020), koska näin trendi hahmottuu vielä paremmin. Aineenopettajakoulutus jouduttiin rajaamaan tarkastelun ulkopuolelle, koska siitä ei olisi saatu riittävän luotettavaa ja vertailukelpoista aineistoa. Näin tarkasteluun tulivat mukaan varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien, erityisopettajien ja ammatillisten opettajien koulutukset. Myös erityisopettajien koulutuksiin hakeneiden määrään voi sisältyä epätarkkuutta, koska joissain erityispedagogiikan koulutuksissa on saattanut saada erityisopettajan pätevyyden ja joissakin ei.

Käytettävissä olleista tietokannoista voi vertailuja tehdä monella tavalla, minkä vuoksi on syytä täsmentää, millä tavalla tiedot on tähän tarkasteluun poimittu. Hakukohteita rajattiin niin, että mukana olivat vain niin sanotut päähaun kohteet, jossa haettiin kandidaatin ja maisterin tutkintoon johtaviin koulutuksiin. Hakijamäärissä otettiin huomioon kaikki hakijat. Poikkeuksena oli varhaiskasvatuksen opettajien koulutus, jossa mukana olivat myös kandidaatintutkintoon johtavat koulutukset, koska se on kelpoisuuteen oikeuttava tutkinto. Tähän rajaukseen päädyttiin, koska tämän selvityksen päänäkökulmana oli lukiolaisten hakukäyttäytyminen. Maisteriohjelmat, erityishaut, erilaiset avoimen yliopiston opintoja suorittaneiden väylät ja ammatillinen opettajankoulutus eivät ole lukiosta valmistuneiden tyypillisiä hakuväyliä.

Erityisopettajakoulutuksen hakijamäärät ovat pysyneet suhteellisen samanlaisina vuodesta 2015 lähtien (kuvio 12). Sen sijaan luokanopettajien, varhaiskasvatuksen ja ammatillisten opettajien koulutukseen hakijamäärät laskivat vuodesta 2015 vuoteen 2019. Vuonna 2020 hakijamäärät nousivat kaikilla kolmella opettajakoulutuslallalla. Erityisesti luokanopettajakoulutukseen hakijamäärät kasvoivat huomattavasti vuodesta 2019 vuoteen 2020 (29 %).

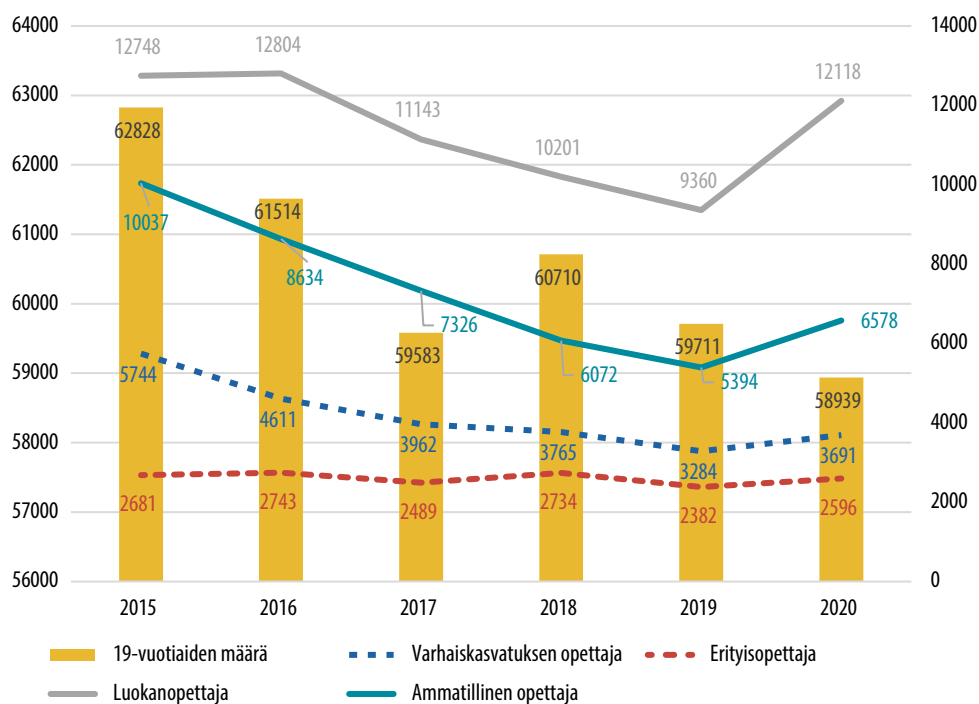
Pelkkä hakijamäärien tarkastelu saattaa kuitenkin antaa jossain määrin vinoutuvan kuvan, ellei samalla huomioida ikäluokkien kokoa ja aloituspaikkojen määrää. Siksi tarkasteluun on otettu 19-vuotiaiden kohortin kehitys saman tarkastelujakson aikana ja aloituspaikkojen kehitys. Enemmistö lukiosta valmistuneista päättää lukio-opinnot 19-vuotiaana. Siksi kuviossa 12 on mukana myös kunkin tarkasteluvuoden 19-vuotiaiden kohortin koko vuosilta 2015–2020. Se osoittaa, että 19-vuotiaiden kohortti vuonna 2015 oli 62 828, kun vuonna 2020 se oli 58 939. Ikäluokka on siis pienentynyt tänä aikana yhteensä noin 6,2 %. Vastaavasti luokanopettajakoulutukseen hakeneiden määrä vuonna 2015 oli 12 748, kun vuonna 2020 se oli 12 118. Hakijoiden määrä siis vuonna 2020 oli noin 4,9 % pienempi. Toisin sanoen ikäluokan koon muutos on ollut suurempi kuin hakijoiden kokonaismäärän muutos. Luokanopettajakoulutuksen suhteen tilanne vuonna 2020 ei siis osoita, että hakijamäärät olisivat merkittävästi vähäisemmät kuin tarkastelujakson alussa, vaan ne ovat suunnilleen samalla tasolla, kun huomioidaan ikäluokkien pieneneminen. Tarkastelussa on vielä huomioitava, että vuoden 2020 kohortin kooksi on otettu saatavissa olevasta tilastoaineistosta vuoden 2019 18-vuotiaiden kohortti, koska luonnollisesti vuoden 2020 tilastoja ei vielä ole olemassa. Vertailukelpoinen kohortti tulee olemaan pienempi. Kun tämäkin huomioidaan, ero toteutuvaan vuoden 2020 kohorttiin verrattuna vain vahvistaa entisestään vertailun tulosta.

Lisäksi on huomioitava, että yliopisto-opinnot aloitetaan keskimäärin 24-vuotiaana (OKM 2016), joten opettajakoulutukseen hakee paljon muitakin kuin kyseisenä vuonna lukiosta valmistuneita 19-vuotiaita. Näin ollen hakijamäärän vertailu kohortin kokoon antaa vain viitteellisen vertailukohdan. Vuosittaisen ikäluokan sijaan tarkasteluun saadaan laajempi näkökulma potentiaalisten hakijoiden määrän kehitykseen ottamalla tarkastelussa huomioon kaikki ne ikäluokat, jotka ovat valmistuneet lukiosta noin viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Suuntaa antavan käsityksen tästä saa, kun huomioi kaikki tässä kuviossa esillä olevat vuosien 2015–2020 kohortit mahdollisina uusina hakijoina opettajakoulutukseen.

Ammatillisen opettajakoulutuksen päätrendi näyttää kuviossa varsin samansuuntaiselta kuin luokanopettajien. Ammatillisen opettajakoulutuksen kokonaishakijamäärässä havaitaan kuitenkin laskua enemmän kuin luokanopettajakoulutuksessa: kokonaismäärä vuonna 2015 oli 10 037 hakijaa, kun vuonna 2020 se oli 6 543 hakijaa, mikä merkitsee yhteensä 34,8 prosentin nettovähennyistä hakijoiden määrässä. Tämän ryhmän suhteen ei ole kuitenkaan mielekäästä tehdä vertailua ikäluokan koon kehitykseen viiden viimeisen vuoden aikana, koska ammatilliseen opettajakoulutukseen voi hakea vasta sen jälkeen, kun

jokin muu korkeakoulututkinto ja vähintään kolmen vuoden työkokemus on jo hankittu. Kun hakijoiden määrä on vähentynyt kokonaisuudessaan noin kolmanneksen vuoden 2020 elpymisestä huolimatta, sitä voi pitää huomionarvoisena muutoksena. Kokonaisuutta tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että ammatillisten opintojen opettajien sekä ammatillisen koulutuksen erityisopettajien ja opinto-ohjaajien opettajatarpeen on ennakoitu vähenevän. Opettajamääriin vaikuttaa osaltaan ammatillisen koulutuksen uudistus, jossa nuoriso- ja aikuiskoulutus yhdistyvät ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen määrä lisääntyy (Lyytinen, Liljeroos, Pekkola, Kosonen, Mykkänen & Kivistö 2019, 35–36). Toisaalta opettajatarpeen myös voi odottaa kasvavan jatkuvan oppimisen, aikuiskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opettajien tehtävien lisääntyessä. Ammatillisen opettajankoulutuksen tulevaan tarpeeseen vaikuttaa samaan aikaan siis useita ristivetoisia tekijöitä.

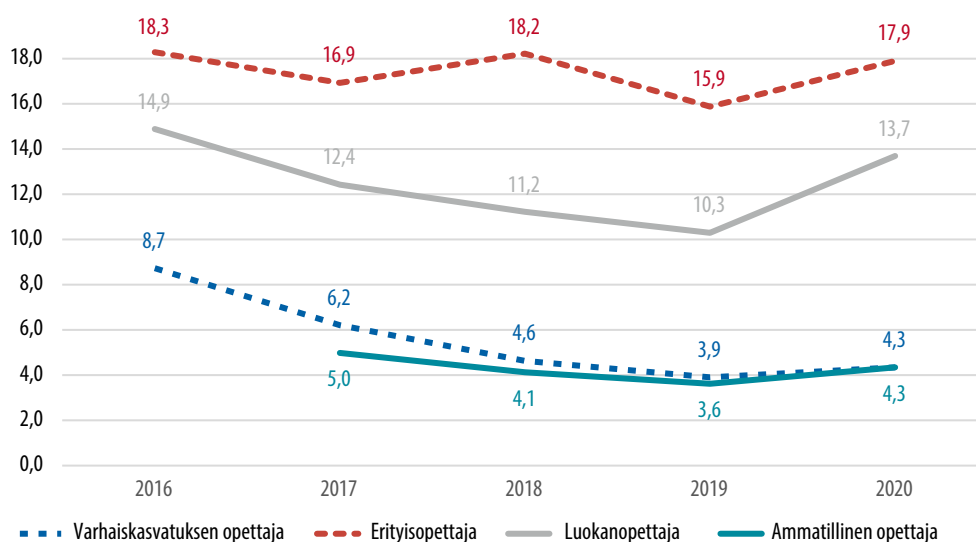
Varhaiskasvatuksen hakijamäärät ovat myös laskeneet, joskin myös niissä näkyy pieni elpyminen vuonna 2020. Kuvio muistuttaa näin visuaalisesti luokanopettajien ja ammatillisten opettajien trendejä. Vaikka vuoden 2020 nousu huomioidaan, hakijamäärät vuonna 2020 ovat kuitenkin peräti 35,7 % pienemmät kuin vuonna 2015. Varhaiskasvatuksen opettajien hakijamäärät ovat siis laskeneet suhteellisesti eniten tässä esitetystä tarkastelusta vuoden 2015 lähtötilanteeseen verrattuna. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen tilanne näyttää siksi olevan erityinen huolenaihe.

Kuvio 12. Opettajankoulutuksen hakijatrendi ja 19-vuotiaiden ikäluokan kehitys vuosina 2015 – 2019. Vuoden 2020 19-vuotiaiden kohortiksi on otettu vuoden 2019 18-vuotiaiden ikäluokka.

Opettajankoulutuksen aloituspaikkojen määrän kehitystä tarkasteltiin niiden opettajankoulutusalojen osalta, joista oli tietoa saatavilla Vipusesta. Vuoden 2015 tilastotietoja aloituspaikoista ei ollut, joten tarkastelu alkaa vuodesta 2016 – tosin ammatillisten opettajien koulutuksesta tiedot löytyvät vasta vuodesta 2017 alkaen. Aloituspaikkojen määrän muutosta kuvaamaan jaettiin hakijamäärä vuosittaisella aloituspaikkojen määrällä. Näin saatiin suhdeluku, joka kertoo, kuinka monta hakijaa oli kutakin aloituspaikkaa kohti kukin vuonna. Liitteenä 4 on taulukko, jossa esitetään tarkat tilastot varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien, erityisopettajien ja ammatillisten opettajien aloituspaikkojen määristä vuosina 2016–2020.

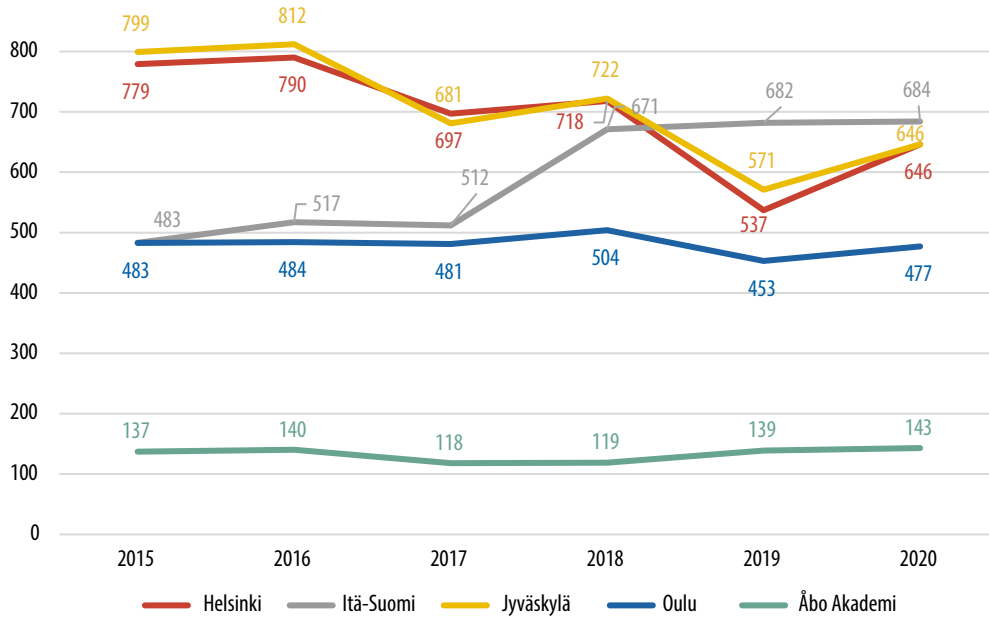
Kuviossa 13 esitetään tilastoihin pohjautuvat suhdeluvut visualisoituina. Hakijamäärien suhde aloituspaikkoihin on laskenut vuosina 2016–2019 kaikilla tarkastellussa mukana olleilla opettajankoulutusaloilla. Erityisopettajien koulutus poikkeaa trendistä: siinä on ollut varsin lievää vaihtelua vuosittain. Vuonna 2020 suhdeluku jälleen kasvaa selkeästi luokanopettajien ja erityisopettajien koulutusaloilla, mutta varhaiskasvatuksen ja ammatillisten opettajien koulutuksissa vain hieman. Tämä kertoo, että mahdollisuus tulla valituksi luokanopettajakoulutukseen tai erityisopettajakoulutukseen on edelleen varsin pieni. Niiden osalta suhdeluku on kääntynyt uudelleen nousuun, kun taas varhaiskasvatuksessa ja ammatillisessa opettajankoulutuksessa se on jäänyt selkeästi lähtötilannetta alemmas.

Kuvio 13. Hakijamäärien suhde aloituspaikkoihin varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan, luokanopettajan ja ammatillisen opettajien koulutuksissa vuosina 2016–2020.

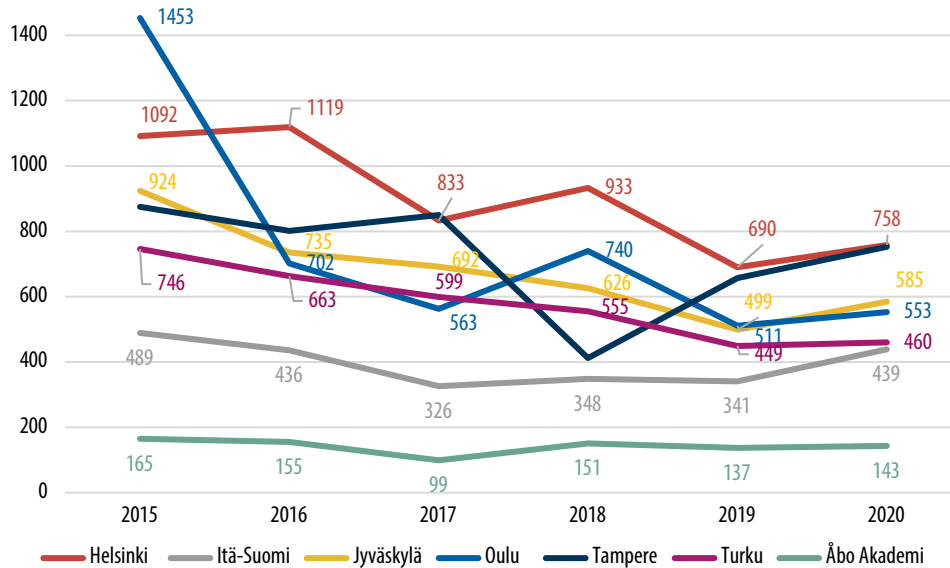
Vaikka valtakunnallisesti erityispedagogiikan hakijamäärien kehitys näyttää hyvin vakaalta, yliopistokohtainen vertailu paljastaa suuria eroja (kuvio 14). Åbo Akademin ruotsinkielinen koulutus ja Oulun yliopiston tilanne näyttävät tässäkin edelleen pysyvän samalla tasolla, mutta Itä-Suomen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen hakijamäärissä

on tapahtunut suuria vaihteluja. Kokonaisuudessaan Helsingin ja Jyväskylän hakeneiden määrä on laskenut lähes identtisesti tavalla, kun vastaavasti Itä-Suomen yliopistoon hakijamäärä on vastaavasti kasvanut.

Kuvio 14. Erityispedagogiikkaan hakeneiden määrät eri yliopistoittain.

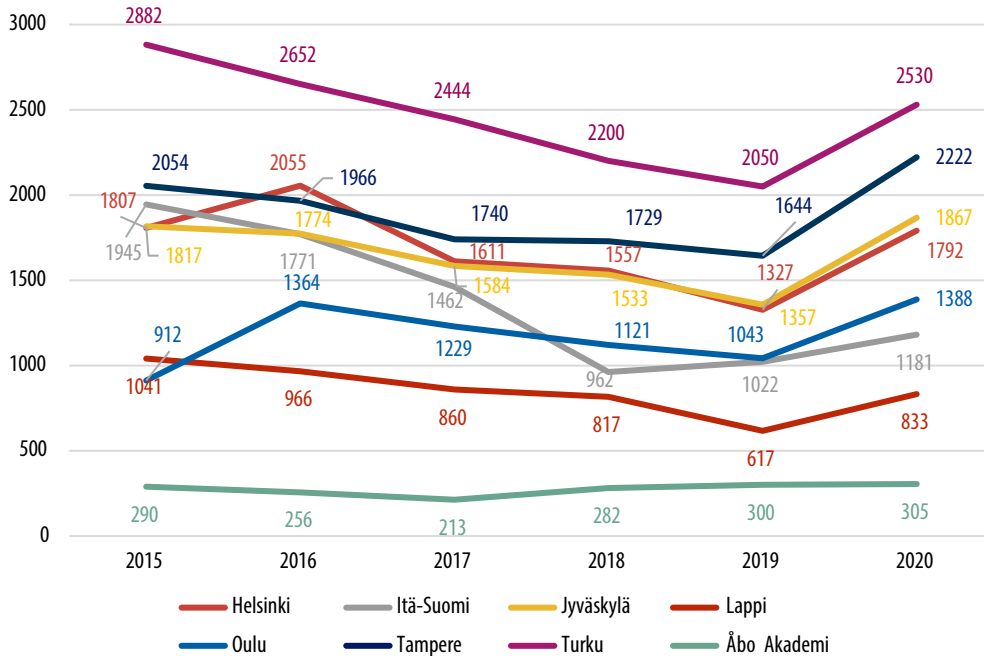
Erot yliopistojen välillä näyttävät suurilta, kun varhaiskasvatuksen hakijamäärien kehitystä tarkastellaan yliopistojen välillä. Laskeva trendi on selkeä kaikissa muissa yliopistoissa paitsi Itä-Suomen yliopistossa ja Åbo Akademiassa. Niissä hakijamäärät ovat pysyneet melko vakaina vuosien 2015 ja 2020 välillä (kuvio 15). Jyrkin lasku on tapahtunut Oulun yliopistossa vuonna 2016, jonka jälkeen sielläkin tilanne on tasaantunut. Oulussa kuitenkin vuoden 2020 hakijamäärät ovat edelleen noin kaksi kolmannesta (62,0%) alempana kuin lähtötilanteessa vuonna 2015. Vuonna 2020 hakijamäärät kääntyivät kokonaisuudessaan kasvuun, mutta erot eri yliopistojen välisessä kehityksessä ovat edelleen varsin huomattavat. Tampereen yliopistossa hakijamäärät lähtivät tosin kasvuun jo vuonna 2019.

Kuvio 15. Varhaiskasvatuksen opettajan koulutukseen hakeutuneet yliopistoittain.

Myös luokanopettajakoulutuksen hakijamääristä saa vivahteikkaamman käsityksen, kun tarkastellaan korkeakoulukohtaisia eroja. Hakijamäärien laskeva trendi oli selkeä vuosina 2015–2019 kahta yliopistoa lukuun ottamatta (kuvio 16). Åbo Akademiassa hakijamäärät ovat ensin laskeneet 2015–2017, jonka jälkeen ne ovat nousseet aina vuoteen 2020 ylittäen jo lähtötason. Oulun yliopiston trendi on kokonaisuudessaan hyvin erilainen kuin muiden, ja kokonaisuudessaan hakijamäärät ovat nousseet varsin jyrkästi vuosina 2017 ja 2020.

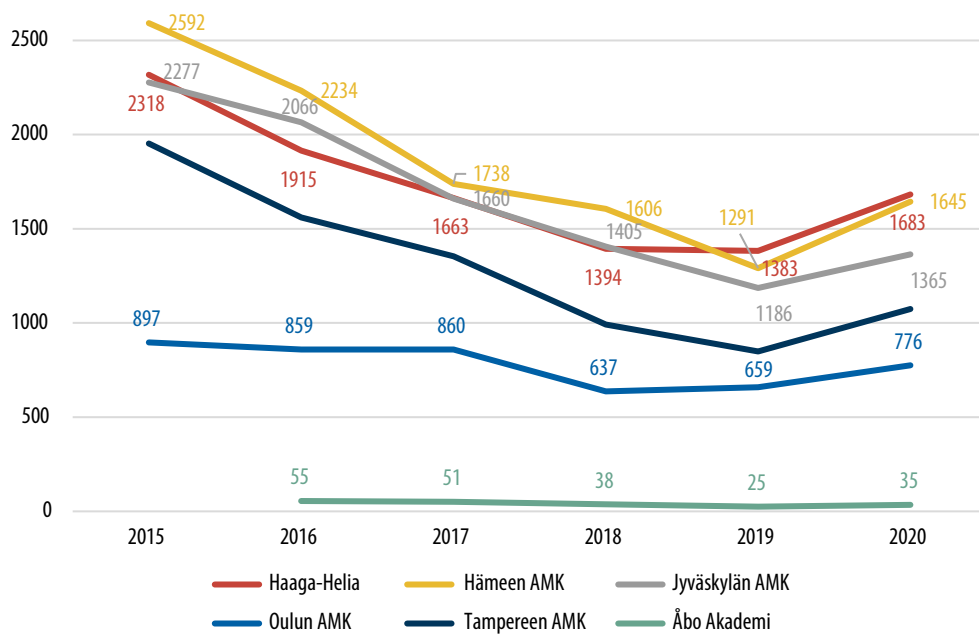
Vuonna 2020 hakijamäärät kasvoivat kaikissa yliopistoissa verrattuna vuoteen 2019. Suhteellisesti jyrkintä nousu oli vuonna 2020 neljässä suurimmassa luokanopettajia kouluttavassa yliopistossa eli Turun, Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa. Turun osalta on huomattava, että sen luvuissa ovat mukana sekä Turun että Rauman kampukset. Itä-Suomen yliopiston laskevan trendin taustaksi on hyvä muistaa, että Savonlinnan opettajakoulutuslaitoksen lakkauttamispäätöksen valmistelu oli näkyvästi esillä julkisuudessa vuonna 2015. Toiminta kampuksella loppui 2018. Suurin hakijamäärien lasku Itä-Suomen yliopistossa (50,5%) ajoittuu juuri näiden vuosien välille.

Kuvio 16. Luokanopettajien koulutukseen hakeneet yliopistoittain.

Ammatilliseen opettajakoulutukseen hakeneiden trendit ammattikorkeakouluittain tarkasteltuna muistuttavat varsin paljon toisiaan eteläsuomalaisten yksiköiden kesken (kuvio 17). Niissä hakijoiden määrä laskee selkeästi vuoteen 2019, kunnes vuonna 2020 hakijamäärät taas kasvavat. Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun laskeva trendi on loivempi ja kääntyy loivaan nousuun jo vuonna 2019. Ruotsinkielisen ammatillisen opettajakoulutuksen osalta koulutusvastuu on Åbo Akademilla. Sen suhteen on havaittavissa pienemmässä mittakaavassa suunnilleen samansuuntainen kehityskulku kuin suomenkielisessä: hakijamäärät laskevat vuoteen 2019 saakka, kunnes nousevat jälleen vuonna 2020. Huomiota herättää, että vuonna 2019 hakijoita on ollut Åbo Akademiin viisi vähemmän kuin aloituspaikkoja.

Kun laskevia trendejä tarkastellaan, olisi hyvä samalla huomioida opettajakoulutuksen aloituspaikkojen ja opiskelijamäärien kehitys samalla aikavälillä: kokonaisopiskelijamäärät ovat olleet laskussa 2010–2017, jolloin laskeva trendi on ollut vahvin HAMK:ssa ja JAMK:ssa (Lyytinen, Liljeroos, Pekkola, Kosonen, Mykkänen & Kivistö 2019, 36–37). Toisaalta olisi hyvä huomioida hakijamäärien lisäksi opintojen nopeutuminen ja keskeyttäneiden määrän lasku ammatillisessa opettajakoulutuksessa. Lisäksi tulisi ottaa huomioon opettajatarpeen kehitys eri ammatillisilla koulutusaloilla, mikä heijastuu luonnollisesti aloituspaikkojen määrään. Nämä sinänsä hyödylliset tarkastelut eivät sisällyneet tämän selvityksen toimeksiantoon, eikä niitä voitu aikataulu- ja resurssisyistä lisätä, joten jatkotutkimukselle on tältä osin tarvetta.

Kuvio 17. Ammatilliseen opettajankoulutukseen hakeneet ammattikorkeakouluittain.

4 Koontia ja johtopäätöksiä

4.1 Päätulokset

1. Lukiolaisten mielikuvat opettajankoulutuksesta ovat myönteisiä, mutta epätarkkoja

Lukiolaisten mielikuvat opettajankoulutuksesta ovat pääasiassa myönteisiä: koulutusta pidetään monipuolisena ja laadukkaana ja sen nähdään antavan hyvät valmiudet opettajan työhön. Mielikuvat koulutuksesta ovat pääosin myönteisiä siitä huolimatta, että haastattelussa ja kyselyssä tuli esille, ettei lukiolaisilla ollut selkeää tietoa siitä, millaista opettajankoulutus tarkalleen on.

2. Opettajan työn luonne on tärkein syy hakeutua opettajankoulutukseen

Lukiolaisille tärkein syy hakeutua opettajankoulutukseen on heidän käsityksensä siitä, mitä opettaja työssään tekee – toisin sanoen *opettajan työn luonne, sisältö ja merkitys*. Eri-tyisesti heidän mielikuvissaan korostuu, että opettajan työssä on mahdollisuus tehdä varsin itsenäistä ja luovaa sekä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä lasten ja nuorten kanssa. Nuoret näkevät opettajan työn mahdollisuutena vaikuttaa yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin.

3. Opetusalan vetovoimaa vähentävät mielikuvat työolojen heikentymisestä kouluissa

Eniten nuorten halukkuutta hakeutua opettajankoulutukseen heikentää käsitys opettajien heikentyneistä työoloista. Näihin tekijöihin kuuluvat koulujen resurssit, kasvaneet ryhmäkoot, haastavien vanhempien kohtaaminen, kielteinen uutisointi, palkkaus ja koulujen sisäilmaongelmat. Opinto-ohjaajilta, opettajaksi opiskelevilta ja opettajankouluttajilta kerätty vertailuaineisto vahvistaa käsityksen.

4. Digitalisaation avulla voi kehittää koulutusta, mutta kone ei korvaa opettajaa

Digitalisaation nähdään jossain määrin vahvistavan opettajankoulutuksen vetovoimaa. Nuoret näkevät digitaalisten ratkaisujen avaavan uusia tapoja tehdä opettajan työtä. Tekoälyn, verkkopohjaisten oppimisympäristöjen, sosiaalisen median ja muun verkkovälittävän viestinnän kehittäminen nähdään mahdollisuutena, mutta niiden ei nähdä korvaavan opettajaa.

5. Opettajan työn alkuvaiheen haasteet askarruttavat nuoria

Lukiolaisia arveluttaa opettajan uralle hakeutumisessa käsitys siitä, että uutena opettajana joutuu kantamaan yksin vastuun heti valmistumisensa jälkeen. Tämä mielikuva heikentää halukkuutta hakeutua opetuslalle. Käsitys opettajan uran alkuvaiheen haasteellisuudesta saa selkeän tuen vertailuaineistosta opinto-ohjaajilta, opettajaksi opiskelevilta ja opettajankouluttajilta.

6. Sukupuoli, asuinpaikka tai kielitausta eivät vaikuta mielikuviin opettajankoulutuksesta

Sukupuolen, asuinpaikan tai kielitaustan merkitys lukiolaisten käsitysten selittäjänä oli pieni. Käytännössä erot näiden ryhmien välillä olivat merkityksettömiä. Sitä vastoin lukiolaiset, jotka todennäköisesti aikoivat hakea opettajankoulutukseen, pitivät opettajan työn luonnetta enemmän vetovoimatekijänä kuin ne, jotka eivät aio hakea. Keskiarvojen erot olivat kuitenkin hyvin pieniä.

7. Opettajankoulutuksen hakijamäärien lasku on pysähtynyt 2020

Hakijamäärät laskivat vuodesta 2015 vuoteen 2019, mutta kääntyivät nousuun 2020. Nousu oli jyrkintä luokanopettajakoulutuksessa. Näyttää siltä, että hakijamäärien lasku on kaikilla mukana olleilla aloilla ainakin pysähtynyt. Varhaiskasvatuksen hakijamäärien aleneminen koko tarkastelujaksolla herättää kuitenkin huolta. Tilastointiongelmien vuoksi aineenopettajakoulutuksen osalta luotettavaa vertailutietoa ei ole saatavissa, minkä vuoksi aineenopettajakoulutus rajautui pois tarkastelusta.

8. Iltapäivälehdet välittävät kielteistä kuvaa koulusta – some myönteistä

Iltapäivälehdet välittävät kaikkien vastaajaryhmien mukaan negatiivista käsitystä koulusta ja opettajan työstä. Lukiolaisten mielikuviin iltapäivälehdistön vaikutus on kuitenkin pieni verrattuna opinto-ohjaajilta, opettajaksi opiskelevilta ja opettajankouluttajilta kerättyyn

vertailuaineistoon. Vaikka sanomalehdistön, radion ja television kautta saatavan tiedon arvioidaan välittävän varsin neutraalia tai positiivista mielikuvaa, niiden vaikutus on lukioikäisiin vähäinen. Sosiaalisen median kautta nuorille välittyy myönteinen kuva opettajan työstä.

4.2 Päätelmät ja suositukset

1. Opettajankoulutuksen vetovoimaa ei voi tutkia erillään opettajan urasta ja työstä

Nuorten tehdessä päätöksiä opintoihin hakeutumisestaan ratkaisevaa on näkemys siitä urasta, työstä, alasta tai ammatista, johon koulutus johtaa. Niinpä lukiolaisten on vaikea ottaa suoraan kantaa siihen, mikä opettajankoulutuksessa sinänsä houkuttelee tai ei. He ajattelevat koulutuksen jälkeistä tulevaisuuttaan. Siksi opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta ei voi käsitellä erillisenä ilmiönä ilman, että tarkasteltaisiin kokonaisuutena opettajan tehtävän luonnetta ja työoloja.

2. Opettajankoulutuksen vetovoimaa voi lisätä parhaiten opettajien työoloja kehittämällä

Tulokset osoittavat, että eniten opettajankoulutuksen vetovoimaa heikentävät mielikuvat opettajan työolojen huononemisesta. Nuorten mielikuvat muodostuvat sen perusteella, miten he itse ovat kokeneet työskentelyn koulussa ja millaista tietoa opettajan työstä he saavat muista lähteistä. Siksi mielikuvien parantamiseksi tehokkain tapa on turvata edellytykset tehdä kasvattajan ja opettajan työtä. Digitalisaatio nähdään enemmän mahdollisuutena kuin uhkana opettajan työn kannalta: sen avulla voi kehittää pedagogiikkaa ja monipuolistaa opettajan työnkuvaa.

3. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen vetovoiman lisäämiseksi on haettava keinoja

Vaikka opettajankoulutukseen hakeneiden määrä on kasvanut vuonna 2020, varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hakijamäärät eivät ole paljoa kohentuneet. Hakijamäärät ovat edelleen merkittävästi alemmalla tasolla kuin tarkastelun lähtötilanteessa vuonna 2015. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen ei pelkästään ratkaise ongelmaa. Siksi on haettava kokonaisvaltaisia keinoja, joiden avulla varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen voidaan turvata riittävä hakijamäärä.

4. Opettajan ammatillista autonomiaa ja korkeaa koulutustasoa on vaalittava

Nuorten mielestä yksi opettajan ammatin selkeä vetovoimatekijä on työn itsenäisyys: opettaja nähdään korkeasti koulutettuna ammattilaisena, joka voi varsin paljon vaikuttaa siihen, kuinka hän työtään tekee. Myös korkea koulutustaso on vetovoimaa lisäävä tekijä. Suomessa opettajat tekevät työtään varsin autonomisesti, ja koulutustaso on korkea. Opettajankoulutuksen vetovoiman näkökulmasta näistä on syytä pitää kiinni.

5. Uudet opettajat tarvitsevat tukea

Tarve uusien opettajien sosiaalisen ja ammatillisen tuen järjestämiseksi tulee selkeästi esille lukiolaisten haastattelu- ja kyselyaineistosta. Tarve uusien opettajien sosiaalisen ja ammatillisen tuen järjestämiseksi tulee selkeästi esille lukiolaisten haastattelu- ja kyselyaineistosta. Näkemys saa vahvistusta opinto-ohjaajilta, opettajaksi opiskelevilta ja opettajankouluttajilta. Siksi on edelleen kehitettävä induktiovaiheen käytäntöjä, joiden avulla tuetaan ammatillisen kehityksen jatkumoa opettajien peruskoulutuksesta koko uran aikaiseen ammatilliseen kehittymiseen. Vastavalmistuneita opettajia voidaan tukea esimerkiksi mentoroinnin, vertaistuen ja perehdyttämisen avulla. Uusien opettajien tukemiseksi tarvitaan yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja opettajankoulutuksesta vastaavien korkeakoulujen kesken.

6. Yhtenäiset valtakunnalliset opiskelijavalinnat madaltavat kynnystä hakeutua opetuslalle

Joillekin nuorille heikko todennäköisyys tulla valituksi suuresta hakijajoukosta voi olla syy jättää hakematta opettajankoulutukseen. Pitämällä opiskelijavalinnat riittävän yksinkertaisina ja keveinä voidaan vähentää mielikuvaa, jonka mukaan opettajankoulutukseen hakeminen on iso ponnistus. Yliopistojen yliopettajankoulutusten valintoja onkin kehitetty hakijoille vähemmän kuormittavaksi. Vuonna 2020 yhdellä soveltuvuuskokeella voi hakea useampaan kohteeseen samalla kertaa. Tämä on selvityksen tulosten perusteella oikeasuuntaista kehitystä.

7. Opinto-ohjausta sekä yhteistyötä korkeakoulujen ja lukioiden välillä on tiivistettävä

Lukiolaisten käsitykset korkeakouluihin hakemisesta ja korkeakouluopinnoista olivat varsin epäselvät. Varsinkin ensikertalaisuuskiintiö näyttäytyi hyvin vieraana. Valtaosa lukiolaisista ilmoitti, ettei se vaikuta hakupäätökseen tai he eivät tiedä, mitä ensikertalaisuuskiintiö tarkoittaa. Tiedot opettajankoulutuksesta oli varsin heikolla pohjalla. Lukiolaisille oli myös epäselvää, mitä muita mahdollisuuksia opettajankoulutus tarjoaa opettajan tehtävän lisäksi. Korkeakoulujen valintauudistus lisää tarvetta opinto-ohjaukselle ja haastaa korkeakouluja ja lukioita tiiviimpään yhteistyöhön.

8. Some on tärkeä nuorille – missä opot?

Tulosten mukaan lukiolaiset ja opettajaksi opiskelevat elävät vahvasti somessa, mutta opinto-ohjaajat vähemmän. Tulokset havahduttavat kysymään, tulisiko opinto-ohjaajien olla enemmän mukana sosiaalisessa mediassa. Näin he voisivat paremmin tavoittaa nuoria, ymmärtää heidän elämismaailmaansa ja keskustella paremmin mielekkäistä tulevaisuuden vaihtoehdoista. Ohjauksen lähestymistapoja on syytä kehittää suuntaan, jossa nuoret nähdään aktiivisina toimijoina eikä objektivoivasta näkökulmasta uraohjauksen kohteina.

9. Aineenopettajakoulutuksen hakijatilastointia on kehitettävä

Tässä selvityksessä aineenopettajien koulutukset jäivät tarkastelun ulkopuolelle, koska tutkimuksen luotettavuutta ei olisi tältä osin voitu vahvistaa. Aineenopettajakoulutuksesta ei löytynyt yhtenäisesti koottua tilastotietoa, eikä tietoa ollut aikataulun ja käytettävissä olleiden resurssien puitteissa saatavissa muistakaan lähteistä. Aineenopettajien koulutus on merkittävä osa kokonaisuudesta. Jotta se saataisiin luotettavalla tavalla tarkasteluun mukaan, yliopistojen tulisi selkeyttää ja yhdenmukaistaa aineenopettajakoulutukseen hakenneiden ja sieltä valmistuneiden tilastointitapoja sekä tietojen julkistamista.

10. Opettajankoulutuksen vetovoiman ja opettajatarpeen seuranta on jatkettava

Hakijamäärien kehitystä on syytä seurata tarkemmin myös tulevina vuosina, jotta nähdään pysyvätkö hakijamäärät korkeammalla tasolla myös jatkossa. Jotta kokonaisuudesta voisi saada kattavamman kuvan, tulisi tulosten tarkastelun rinnalle ottaa kaikkien koulutusalojen ennakoitu opettajatarve lähivuosina. Ikäluokkien pieneneminen vähentää opettajien tarvetta, mutta se ei kohdistu tasaisesti kaikille koulutusaloille. Tuleviin tarkasteluihin on syytä saada mukaan tieto aineenopettajakoulutuksesta. Lisäksi ammatillisen opettajakoulutuksen osalta olisi syytä tehdä oma selvityksensä, koska lukiolaisten taholta ei tullut esille siihen liittyviä mielikuvia. Opettajankoulutukseen hakeutumisen tarkastelua olisi syytä kytkeä laajemmin myös muiden koulutusalojen vetovoiman tarkasteluun.

LÄHTEET:

- Biesta, G. (2010). Pragmatism and the philosophical foundations of mixed methods research. *Sage handbook of mixed methods in social and behavioral research*, 2, 95-118.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77–101, DOI: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- European Commission. (2013a). Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe. Final report Volume 1. https://ec.europa.eu/assets/eac/education/library/study/2013/teaching-profession1_en.pdf (Luettu 24.4.2020)
- European Commission. (2013b). Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe Final report Volume 2. https://ec.europa.eu/assets/eac/education/library/study/2013/teaching-profession2_en.pdf (Luettu 24.4.2020)
- Filby, D. (2018). Estonia: Where have all the teachers gone? <https://estonianworld.com/opinion/estonia-where-have-all-the-teachers-gone/> (Luettu 24.4.2020)
- Fritz, C. O., Morris, P. E., & Richler, J. J. (2012). Effect size estimates: current use, calculations, and interpretation. *Journal of experimental psychology: General*, 141(1), 2–18.
- Husu, J. & Toom, A. 2016. Opettajat ja opettajankoulutus. Suuntia tulevaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:33. <https://minedu.fi/documents/1410845/4583171/Opettajat+ja+opettajankoulutus++suuntia+tulevaan>
- Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (toim.) (2014). Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa: huomisen haasteita. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 36. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6021-6>
- Kansanen, P. (2015). Suomalaisen opettajankoulutuksen vahvuudet. *Academia Scientiarum Fennica*, 58–63. https://www.acadsci.fi/vk/2015/esitelma_kansanen.pdf (Luettu 24.4.2020)
- Karlsson, V. & Haupt, P. (2019). Många kommuner saknar fortfarande lärare. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7280284> (Luettu 24.4.2020)
- Kasvatusalan valintayhteistyöverkosto. (2019). <https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/kasvatusalan-valintayhteistyoverkosto/vakava-koe> (Luettu 14.4.2020).
- Korpela, H. (2019). Luokanopettajakoulutukseen hakevien määrä romahti, mutta opettajapulaa ei vielä ole näköpiirissä. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006125103.html> (Luettu 24.4.2020)
- Lappalainen, T. (2018). Ammatit ykkösestä viimeiseen. Suomen Kuvalehti 1.6.2018. <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/onko-ammattisi-nousussa-vai-laskussa-katso-mita-ammatteja-suomi-arvostaa-ja-mita-ei/> (Luettu 24.4.2020)
- Lyytinen, A., Liljeroos, J., Pekkola, E., Kosonen, J., Mykkänen, M., & Kivistö, J. (2019). Ammatillinen opettajankoulutus Suomessa: reunaehdot, rakenteet ja profiilit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2019:10. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161473/OKM_10_2019_Ammatillinen%20opettajankoulutus%20Suomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 29.5.2020)
- Niglas, K. (2009). How the novice researcher can make sense of mixed methods designs, *International Journal of Multiple Research Approaches*, 3:1, 34–46.
- OECD (2019). TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>.
- OKM (2016). Valmiina valintoihin: Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavainnoissa. (2016). Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:37. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79291/okm37.pdf> (Luettu 6.4.2020)
- Pursiainen, J., Rusanen, J., Raudasoja, E. M., Nurkkala, R., Kortelainen, T., Partanen, S., & Peuna, I. (2019). Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2019:11. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161530/OKM_2019_11_Selvitys_opettajankoulutuksen_rakenteesta_yliopistoissa.pdf?sequence=6&isAllowed=y (Luettu 29.5.2020)
- Rantala, J. (2017). Kamppailu identiteettikasvatuksesta historianopetuksessa. *Tieteessä tapahtuu*, 35, (6).
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018). Lukiokoulutus [verkkajulkaisu]. Liitetaulukko 2. Tutkintotavoitteisen lukiokoulutuksen opiskelijat ja ylioppilastutkinnon suorittaneet maakunnittain 2018. Helsinki: Tilastokeskus (Luettu: 14.4.2020).
- Taajamo, M. & Puhakka, E. (2019). Opetuksen ja oppimisen kansainvälinen tutkimus TALIS 2018. Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 ensituloksia, osa1.Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 8. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opetuksen-ja-oppimisen-kansainvalinen-tutkimus-talis-2018> (Luettu 24.4.2020)
- Taajamo, M., Puhakka, E. & Välijärvi, J. (2014). Opetuksen ja oppimisen kansainvälinen tutkimus TALIS 2013: Yläkoulun ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-297-5>
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (toim.). (2010). *SAGE handbook of mixed methods in social & behavioral research*. SAGE.

LIITTEET

Liite 1. Fokusryhmähaastattelurunko

Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos

Selvitys opettajankoulutuksen vetovoimasta

Suunnitelma fokusryhmähaastattelujen toteuttamiseksi

1. Haastateltavan ryhmän kohtaaminen

Haastatteluihin kutsutaan lukion opiskelijoita, joilla opettajankoulutus voi olla yksi mahdollisista tulevaisuuden ammattivaihtoehdoista. Haastattelut tehdään ryhmissä, joissa on mukana 5–10 lukiolaista kerrallaan. Samassa yhteydessä he tutustuvat Koulutuksen tutkimuslaitoksen toimintaan. Lukiolaiset tavataan ennen haastattelua ja tutustutaan tutkimuslaitokseen ja sen toimintaan. Heidän kanssaan keskustellaan epämuodollisesti tutkijan työstä ja kasvatusalan koulutuksesta. Tarkoituksena saada aikaan keskusteleva ja avoin ilmapiiri, jotta lukiolaiset voivat mahdollisimman vapaasti ja luontevasti kertoa omalla tavallaan ajatuksistaan. Tämän jälkeen siirrytään varsinaiseen haastatteluun.

2. Haastattelun ohjeistus

Siirrytään tilaan, jossa fokusryhmäkeskustelu tapahtuu. Haastattelun aluksi kerrataan tutkimuksen periaatteet samalla kun pyydetään haastateltavia palauttamaan etukäteen heille annettu lomake, jonka myötä he antavat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle. Käydään läpi lomakkeessa olevat tietosuoja-asiat sekä eettiset periaatteet, joiden mukaan toimitaan. Haastattelutilanteessa mukana olevat henkilöt esittelevät lyhyesti itsensä. Tätä vaihetta ei tallenneta.

3. Fokusryhmäkeskustelu

Fokusryhmäkeskustelu aloitetaan, ja samalla aloitetaan sen tallennus. Kerrataan tutkimuksen tarkoitus ja alla olevat teemat, joiden pohjalta on tarkoitus keskustella. Keskustelu etenee vapaasti siten, että henkilöt voivat kommentoida ja liittää omia ajatuksiaan suoraan edellisiin puheenvuoroihin. Tutkijat ovat tilanteessa mukana ohjaamassa keskustelua tarvittaessa teemoihin, joita ei vielä ole mahdollisesti käsitelty. He myös huolehtivat siitä, että jokainen haastattelussa mukana oleva saa mahdollisuuden kertoa ajatuksensa.

Keskusteluteemat:

- Ammattivaihtoehdot:
 - Mitä ammatillisia vaihtoehtoja olet harkinnut?
 - Miksi olet päättänyt harkitsemaan juuri näitä vaihtoehtoja?
 - Millä tavoin päätökseen vaikuttavat yliopistojen valintamenettelyt, kuten esimerkiksi niin sanottu ensikertalaisuuskiintiö?
- Opettajankoulutukseen hakeminen:
 - Millä perusteella teet päätöksesi hakea tai jättää hakematta opettajankoulutukseen?
 - Mikä siinä kiinnostaa ja mikä ei?
- Opettajankoulutus:
 - Mihin erilaisiin opettajan tehtäviin on mahdollista opiskella?
 - Millaisiin muihin tehtäviin kuin opettajan työhön voi hakeutua opettajankoulutuksen jälkeen?
- Opettajan työ:
 - Millaisia mielikuvia sinulla on opettajan työstä ja ammatista?
 - Mistä mielikuvat opettajan ammatista tai työstä ovat muodostuneet?
 - Miksi ole harkinnut/ et ole harkinnut opettajan ammattia?
 - Millaisia mielikuvia sinulla on opettajankoulutuksesta ja opettajaksi opiskelusta?
 - Mistä nämä käsitykset ovat syntyneet?

Liite 2. Lukiolaisten kyselylomake

Opettajankoulutuksen vetovoima

Arvoisa osallistuja,

tervetuloa vastaamaan kyselyyn, jolla selvitetään opettajankoulutuksen vetovoimaa ja houkuttelevuutta.

Kyselyn toteuttaa Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos Opetus- ja Kulttuuriministeriön toimeksiannosta.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Vastaaminen tapahtuu täysin nimettömänä ja vastauksien perusteella ei voi tunnistaa kyselyyn vastanneita henkilöitä. Vastauksista **EI** muodostu henkilökisteriä.

Osallistumalla kyselyyn voit halutessasi osallistua myös arvontaan, jonka palkintona on Apple iPhone 11 ja Finnkinon elokuvalippuja. Arvontaan pääset osallistumaan lähetettyäsi vastaukset kyselyyn. Yhteystietosi kerätään kyselyn loputtua erillisellä lomakkeella, jonka tietoja ei voi yhdistää aiemmin antamiisi vastauksiin

Halutessasi voit tallentaa vastaukset ja jatkaa vastaamista myöhemmin, muista ottaa silloin talteen kyselyn linkki, jotta pääset jatkamaan vastauksiasi.

Mikäli et halua osallistua tähän tutkimukseen, voit poistua kyselystä sulkemalla tämän verkkosivun.

Lisätietoja kyselystä ja tutkimuksesta antaa:

Professori Hannu L. T. Heikkinen, Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos, hannu.l.t.heikkinen@jyu.fi, puh. 050 342 1346

1. Olen ymmärtänyt tämän tutkimuksen tarkoituksen ja annan suostumukseni siihen, että vastauksiani voidaan käyttää yllä mainittuun tarkoitukseen. *

Kyllä

Taustakysymykset

Tässä osiossa kysymme muutamia taustatietoja sinusta.

2. Mikä on sukupuolesi? *

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

3. Mihin ikäryhmään kuulut? *

- 15-19
- 20-24
- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65 tai enemmän

4. Mikä on äidinkielenesi? *

- Suomi
- Ruotsi
- Muu

5. Missä asut? *

- Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Vantaa Espoo, Kauniainen)
- Suuri kaupunki (yli 100 000 as.)
- Pieni tai keskikokoinen kaupunki tai kunta (20 000 - 100 000 as.)
- Pienempi taajama (alle 20 000 as.)
- Maaseutu (haja-asutusalue)

6. Onko asuinpaikkakunnallasi opettajankoulutusta järjestävä yliopisto tai ammatillinen opettajakorkeakoulu? *

- Ei
- Kyllä
- En tiedä

Lukio-opinnot ja hakusuunnitelmat

Seuraavaksi kysymme sinulta lukio-opinnoista ja mahdollisista tulevista opinnoista.

7. Minä vuonna aloitit opiskelun lukiossa? *

Kirjoita vuosiluku, jolloin aloitit lukio-opinnot

8. Kuinka todennäköisesti haet opettajankoulutukseen? *

- Erittäin todennäköisesti
- Todennäköisesti
- Epätodennäköisesti
- Erittäin epätodennäköisesti
- En osaa sanoa

9. Valitse alla olevasta opettajankoulutuksista yksi, johon mieluiten haluaisin opiskelemaan *

- Erityisopettajakoulutus
- Varhaiskasvatuksen opettajankoulutus
- Aineenopettajakoulutus
- Luokanopettajakoulutus
- Ammatillinen opettajankoulutus
- Opinto-ohjaajien koulutus
- En aio hakea opettajankoulutukseen

10. Onko opettajankoulutus ensisijainen koulutusvaihtoehtosi? *

- Kyllä
- Ei
- En ole vielä päättänyt

11. Kuinka paljon ensikertalaisuuskiintiö vaikuttaa päätökseesi hakea opettajankoulutukseen? *

- Ei lainkaan
- Jonkin verran
- Paljon

- Erittäin paljon
 En osaa sanoa
 En tiedä, mitä ensikertalaisuuskiintiö tarkoittaa

12. Minulle läheinen henkilö (ystävä, sukulainen, puoliso, vanhempi jne.) työskentelee opettajana

*

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

Mielikuvat opettajankoulutuksesta

Tällä sivulla sinulta kysytään näkemyksiä opettajankoulutukseen liittyen. Toivomme sinun vastaavan kysymyksiin mielikuviesi ja käsitystesi pohjalta. Sinulla ei tarvitse olla omakohtaista kokemusta tai varmaa tietoa asioista. Valitse kunkin kysymyksen kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielikuvaasi.

13. Arvioi seuraavia väittämiä opettajankoulutuksesta. Valitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa mielikuvaasi. *

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
a) Opettajankoulutus on laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajankoulutus on monipuolista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettajankoulutukseen on vaikea päästä opiskelemaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettajankoulutuksesta valmistuneilla on hyvä työllisyystilanne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Opettajankoulutus antaa hyvät mahdollisuudet hakeutua myös muihin kuin opettajan ammattiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Opettajankoulutuksen etuna on, että se johtaa selkeään ammattiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Opettajankoulutus antaa hyvät valmiudet opettajan työhön	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Läheiselläni on hyviä kokemuksia opettajankoulutuksesta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Opettajankoulutuksen vetovoima

Tällä sivulla pyydämme sinua arvioimaan, miten alla esitetyt tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen houkuttelevuuteen. Sinulla ei tarvitse olla omakohtaista kokemusta tai varmaa tietoa asioista. Valitse kunkin tekijän kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

14. Millä tavoin seuraavat tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen houkuttelevuuteen? *

	Vähentää houkuttelevuutta	Ei vaikuta	Lisää houkuttelevuutta	En osaa sanoa
a) Opettajankoulutuksen laatu	☐	☐	☐	☐
b) Opintojen monipuolisuus	☐	☐	☐	☐
c) Kilpailu opiskelupaikoista	☐	☐	☐	☐
d) Opettajien työllisyystilanne	☐	☐	☐	☐
e) Mahdollisuus hakeutua muihin kuin opettajan ammattiin	☐	☐	☐	☐
f) Opettajankoulutus johtaa selkeään ammattiin	☐	☐	☐	☐
g) Opettajankoulutus antaa valmiudet opettajan työhön	☐	☐	☐	☐
h) Läheisten kokemukset opettajankoulutuksesta	☐	☐	☐	☐

Mielikuvat opettajan ammatista ja koulusta

Tällä sivulla sinulta kysytään näkemyksiä opettajan ammattiin ja kouluun liittyen. Toivomme sinun vastaavan kysymyksiin mielikuviesi ja käsitystesi pohjalta. Sinulla ei tarvitse olla omakohtaista kokemusta tai varmaa tietoa asioista. Valitse kunkin väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielikuvaasi.

15. Arvioi seuraavia väittämiä opettajan ammatista ja koulusta. Valitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa mielikuvaasi. *

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
a) Opettajan ammattia arvostetaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Koulutuksen arvostus on laskenut suomalaisessa yhteiskunnassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettajilla on pitkät lomat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettajilla on hyvä palkka	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Opettajilla on lyhyet työpäivät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Resurssien väheneminen on vaikeuttanut opettajan työtä viime vuosina (ns. koulutusleikkaukset)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
g) Sisäilmaongelmat heikentävät opettajien työoloja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Tekoäly ja verkkopohjaiset oppimisympäristöt vähentävät opettajan työn merkitystä tulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Digitalisaatio antaa mahdollisuuksia kehittää uusia opetustapoja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) Ensimmäiset vuodet opettajan työssä ovat haastavia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Opettajilla on hyvät mahdollisuudet edetä uralla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Opettajana on hyvät mahdollisuudet edetä oppilaitoksen johtajaksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) Opettajana saa työskennellä lasten ja nuorten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
n) Opettajilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
o) Opettajilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p) Opettajana on mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q) Omat kokemukseni kouluajoiltani ovat pääsääntöisesti positiivisia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
r) Minua on opettanut opettaja, jota voin pitää esikuvanani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s) Läheiselläni on hyviä kokemuksia opettajan työstä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
t) Työrauhaongelmat kouluissa ovat lisääntyneet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
u) Muut kuin opetukseen liittyvät tehtävät vievät liikaa opettajan työaika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
v) Vuorovaikutus huoltajien kanssa kuormittaa opettajia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
w) Uutisointi koulumaailmasta on negatiivista	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Opettajan ammatin ja koulun vetovoima

Tällä sivulla pyydämme sinua arvioimaan opettajan ammattiin ja kouluun liittyvien tekijöiden vaikutusta opettajankoulutuksen houkuttelevuuteen. Sinulla ei tarvitse olla omakohtaista kokemusta tai varmaa tietoa asioista. Valitse kunkin tekijän kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

16. Millä tavoin seuraavat opettajan ammattiin ja kouluun liittyvät tekijät vaikuttavat opettajankoulutuksen houkuttelevuuteen? *

	Vähentää houkuttelevuutta	Ei vaikuta	Lisää houkuttelevuutta	En osaa sanoa
a) Opettajan ammatin arvostus	☐	☐	☐	☐
b) Koulutuksen arvostus suomalaisessa yhteiskunnassa	☐	☐	☐	☐
c) Opettajien lomat	☐	☐	☐	☐
d) Opettajien palkka	☐	☐	☐	☐
e) Opettajien työaika	☐	☐	☐	☐
f) Koulujen resurssit	☐	☐	☐	☐
g) Oppilaitosten sisäilman laatu	☐	☐	☐	☐
h) Tekoälyn ja verkkopohjaisten opiskeluympäristöjen vaikutus opettajan työhön	☐	☐	☐	☐
i) Digitalisaation mahdollisuudet	☐	☐	☐	☐
j) Opettajan työn alkuvaiheen haasteet	☐	☐	☐	☐
k) Etenemismahdollisuudet uralla	☐	☐	☐	☐
l) Mahdollisuus edetä oppilaitosjohtajaksi	☐	☐	☐	☐
m) Mahdollisuus työskennellä lasten ja nuorten kanssa	☐	☐	☐	☐
n) Mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhön	☐	☐	☐	☐
o) Mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen	☐	☐	☐	☐
p) Mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä	☐	☐	☐	☐
q) Omat koulukokemukset	☐	☐	☐	☐
r) Opettaja esikuvana	☐	☐	☐	☐
s) Läheisten kokemukset opettajan ammatista	☐	☐	☐	☐
t) Työrauha kouluissa	☐	☐	☐	☐
u) Työajan kuluminen muuhin kuin opetukseen liittyviin tehtäviin	☐	☐	☐	☐
v) Vuorovaikutus huoltajien kanssa	☐	☐	☐	☐
w) Uutisointi	☐	☐	☐	☐

Median seuraaminen ja mielikuvat opettajankoulutuksesta

Kyselyn viimeisessä osassa pyydämme sinua arvioimaan miten paljon seuraat mediaa ja miten media mahdollisesti vaikuttaa käsityksiisi opettajankoulutuksesta.

17. Kuinka paljon seuraat alla lueteltuja medioita? *

	Seuraan erittäin vähän	Seuraan vähän	Seuraan paljon	Seuraan erittäin paljon	En osaa sanoa
a) Sanomalehdet (esim. Helsingin Sanomat, maakuntalehdet, mukaan lukien verkkolehdet)	☐	☐	☐	☐	☐
b) Iltapäivälehdet (esim. Iltalehti, Iltta-Sanomat)	☐	☐	☐	☐	☐
c) Televisio	☐	☐	☐	☐	☐
d) Radio	☐	☐	☐	☐	☐
e) Sosiaalinen media (esim. Facebook, Instagram, Jodel, Tiktok, YouTube, Twitter, blogit, internetin keskustelupalstat.)	☐	☐	☐	☐	☐

18. Arvioi, miten seuraavat mediat vaikuttavat mielikuviisi opetus- ja kasvatusalan houkuttelevuudesta? *

	Vaikuttaa mielikuviini erittäin negatiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini negatiivisesti	Ei vaikuta mielikuviini negatiivisesti eikä positiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini positiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini erittäin positiivisesti	En osaa sanoa
a) Sanomalehdet (esim. Helsingin Sanomat, maakuntalehdet, mukaan lukien verkkolehdet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Iltapäivälehdet (esim. Iltalehti, Iltta-Sanomat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Televisio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Vaikuttaa mielikuviini erittäin negatiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini negatiivisesti	Ei vaikuta mielikuviini negatiivisesti eikä positiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini positiivisesti	Vaikuttaa mielikuviini erittäin positiivisesti	En osaa sanoa
e) Sosiaalinen media (esim. Facebook, Instagram, Jodel, Tiktok, YouTube, Twitter, blogit, internetin keskustelupalstat.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tässä olivat kaikki kyselyn kysymykset. Paljon kiitoksia vastauksistasi!

Paina vielä 'Lähetä' -nappia, niin vastauksesi tallentuvat ja kysely päättyy. Sen jälkeen avautuu kiitossivu, josta sinut ohjataan automaattisesti arvontalomakkeelle.

Liite 3. Lukiolaisten ruotsinkielinen kyselylomake

Läroarutbildningens attraktivitet

Bästa deltagare,

Välkommen att svara på enkäten om läroarutbildningens attraktivitet.

Enkäten genomförs av Pedagogiska forskningsinstitutet vid Jyväskylä universitet på uppdrag av Undervisnings- och kulturministeriet.

Deltagande i enkäten är helt frivilligt och svaren behandlas konfidentiellt. Enkäten kommer att besvaras helt anonymt och personerna som svarat på enkäten kan inte identifieras utgående av de givna svaren. Det bildas **INGET** personregister av enkätsvaren.

Genom att ha svarat på enkäten kan du också om du vill delta i utlottning av en mobiltelefon (Apple iPhone 11) och biobiljetter till Finnino. Du kan delta i utlottningen efter att du har skickat in svaren på enkätfrågorna. Dina kontaktuppgifter samlas in efter den egentliga enkäten med en separat blankett som inte kan kopplas samman med dina enkätsvar.

Om du vill kan du spara dina svar och fortsätta att svara senare. Kom ihåg att spara länken till enkäten så att du kan fortsätta att besvara enkäten senare.

Om du inte vill delta i denna undersökning kan du avsluta denna enkät genom att stänga av webbsidan.

För mer information kontakta

Professor Hannu L. T. Heikkinen, Jyväskylä universitet, Pedagogiska forskningsinstitutet, hannu.l.t.heikkinen@jyu.fi, puh. 050 342 1346

1. Jag förstår syftet med denna undersökning och jag ger mitt samtycke till att mina svar kan användas för ovanstående syfte *

Ja

Bakgrundsfrågor

I det här avsnittet ber vi dig att besvara några bakgrundsfrågor.

2. Vilket är ditt kön? *

- Kvinna
- Man
- Annat
- Jag vill inte svara

3. Vilken åldersgrupp tillhör du? *

- 15-19
- 20-24
- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65 eller äldre

4. Vilket är ditt modersmål? *

- Finska
- Svenska
- Annat

5. Var bor du? *

- Huvudstadsområdet (Helsingfors, Vanda, Esbo, Grankulla)
- Större stad (mer än 100 000 invånare)
- Liten eller medelstor stad eller kommun (20 000 - 100 000 inv.)
- Mindre tätort (under 20 000 inv.)
- Landsbygd (glesbygd)

6. Finns det något universitet eller högskola på din hemort som anordnar lärarutbildning? *

- Nej
- Ja
- Jag vet inte

Gymnasiestudier och planer för ansökning

Härnäst frågar vi dig om gymnasiet och möjliga framtida studier.

7. Vilket år började du dina studier i gymnasiet? *

Ange året då du började gymnasiestudierna

8. Hur sannolikt är det att du ansöker till lärarutbildningen? *

- Mycket sannolikt
- Sannolikt
- Osannolikt
- Mycket osannolikt
- Jag kan inte säga / Jag vet inte

9. Välj en av nedanstående lärarutbildningar som du helst skulle vilja studera *

- Speciallärarutbildning
- Lärarutbildning inom förskolepedagogik
- Ämneslärarutbildning
- Klasslärarutbildning
- Yrkeslärarutbildning
- Utbildning för studiehandledare
- Jag tänker inte söka till lärarutbildning

10. Är lärarutbildningen ditt första utbildningsalternativ? *

- Ja
- Nej
- Jag har inte bestämt mig än

11. Hur mycket påverkar kvoten för förstagångssökande ditt beslut att söka till lärarutbildningen? *

- Inte alls
- Lite
- Mycket
- Våldigt mycket

- Jag kan inte säga
- Jag vet inte vad kvoten för förstagångssökande betyder

12. En närstående (vän, släkting, make/maka, förälder osv.) arbetar som lärare *

- Ja
- Nej
- Jag kan inte säga

Föreställningar om lärarutbildning

På den här sidan frågar vi dig om dina föreställningar angående lärarutbildningen. Vi önskar att du svarar på frågorna baserat på dina föreställningar och uppfattningar. Du behöver inte ha egna erfarenheter eller pålitlig kunskap om saken. Välj det alternativet vid varje fråga som bäst passar din föreställning.

13. Utvärdera följande uttalanden om lärarutbildning. Välj det alternativ som bäst beskriver din föreställning för varje uttalande. *

	Håller inte alls med	Håller inte med	Varken håller med eller håller inte med	Håller med	Håller helt med	Jag vet inte
a) Lärarutbildningen har en hög kvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Lärarutbildningen är mångsidig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Det är svårt att komma in på lärarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) De som utbildas från lärarutbildningen har goda möjligheter till anställning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Lärarutbildningen ger goda möjligheter att ansöka även till andra yrken än läraryrken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Lärarutbildningens fördel är att det leder till ett tydligt yrke	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Lärarutbildningen ger goda färdigheter till arbetet som lärare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Närstående har goda erfarenheter av lärarutbildningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Lärarutbildningens attraktivitet

På den här sidan ber vi dig utvärdera hur följande faktorer påverkar lärarutbildningens attraktivitet. Du behöver inte ha egna erfarenheter eller pålitlig kunskap om saken. Välj det alternativ vid varje fråga som

bäst passar din föreställning.

14. Hur påverkar följande faktorer lärarutbildningens attraktivitet? *

	Minskar attraktivitet	Påverkar inte attraktivitet	Ökar attraktiviteten	Kan inte säga
a) Lärarutbildningens kvalitet	☐	☐	☐	☐
b) Lärarutbildningens mångsidighet	☐	☐	☐	☐
c) Tävlan om studieplatserna	☐	☐	☐	☐
d) Lärarnas sysselsättningsläge	☐	☐	☐	☐
e) Möjlighet att söka till andra yrken än läraryrket	☐	☐	☐	☐
f) Lärarutbildningen leder till ett tydligt yrke	☐	☐	☐	☐
g) Lärarutbildningen ger goda färdigheter till arbetet som lärare	☐	☐	☐	☐
h) Närståendes erfarenheter av lärarutbildningen	☐	☐	☐	☐

Föreställningar om läraryrket och skolan

På den här sidan frågar vi dig om dina synpunkter på läraryrket och skolan. Vi önskar att du svarar på frågorna baserat på dina föreställningar och uppfattningar. Du behöver inte ha egna erfarenheter eller pålitlig kunskap om saken. Välj det alternativ vid varje fråga som bäst passar din föreställning.

15. Utvärdera följande uttalanden om lärarutbildning. Välj det alternativ som bäst beskriver din föreställning för varje uttalande. *

	Håller inte alls med	Håller inte med	Varken håller med eller håller inte med	Håller med	Håller helt med	Jag vet inte
a) Läraryrket är högt uppskattad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Uppskattningen av utbildning har minskat i det finska samhället	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Lärarna har långa lov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Lärarna har bra lön	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Lärarna har korta arbetsdagar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Minskningen av resurserna har försvårat lärarnas arbete de senaste åren (nedskärningarna i utbildningen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Problem med inomhusluften minskar lärarnas arbetsförhållanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Håller inte alls med	Håller inte med	Varken håller med eller håller inte med	Håller med	Håller helt med	Jag vet inte
h) Artificiell intelligens och webbaserade inlärningsmiljöer minskar vikten av lärarnas arbete i framtiden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Digitalisering erbjuder möjligheter att utveckla nya sätt att undervisa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) De första arbetsåren efter lärarexamen är utmanande	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Lärarna har goda möjligheter att utveckla sin karriär	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Lärarna har goda möjligheter att bli ledare (rektor) för sin skola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) Som lärare får man arbeta med barn och ungdomar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
n) Lärarna har möjlighet att påverka sitt eget arbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
o) Lärarna har möjlighet att påverka samhällets utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p) Som lärare har man möjlighet att göra meningsfullt arbete för framtiden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q) Mina egna erfarenheter från skoltiden är i huvudsak positiva	☐	☐	☐	☐	☐	☐
r) Läraren som har undervisat mig kan vara min förebild	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s) Närstående har goda erfarenheter av arbete som lärare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
t) Problem med arbetsro i skolan har ökat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
u) Uppgifter som inte hör till undervisningen tar för mycket tid av läraren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
v) Samspel med vårdnadshavarna belastar lärarna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
w) Nyheterna om skolvärlden är negativa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Lärarkets och skolans attraktivitet

På den här sidan ber vi dig utvärdera hur faktorer relaterade till läraryrket och skolan påverkar lärarutbildningens attraktivitet. Du behöver inte ha egna erfarenheter eller pålitlig kunskap om saken. Välj det alternativ vid varje faktor som bäst passar din föreställning.

16. Hur påverkar följande faktorer som är relaterade till läraryrket och skolan lärarutbildningens attraktivitet? *

	Minskar attraktivitet	Påverkar inte attraktivitet	Ökar attraktiviteten	Kan inte säga
a) Uppskattning av yrket	☐	☐	☐	☐
b) Uppskattning av utbildning i det finska samhället	☐	☐	☐	☐
c) Lärarnas semester / lov	☐	☐	☐	☐
d) Lärarnas lön	☐	☐	☐	☐
e) Lärarnas arbetstider	☐	☐	☐	☐
f) Skolornas resurser	☐	☐	☐	☐
g) Inomhusluftens kvalitet i läroanstalter	☐	☐	☐	☐
h) Artificiell intelligens och webbaserade inlärningsmiljöers påverkar på lärarnas arbete	☐	☐	☐	☐
i) Digitaliseringens möjligheter	☐	☐	☐	☐
j) Utmaningarna den första tiden av läraren arbete	☐	☐	☐	☐
k) Karriärmöjligheterna	☐	☐	☐	☐
l) Möjlighet att gå vidare till att arbeta som skolledare eller rektor	☐	☐	☐	☐
m) Möjlighet att arbeta med barn och ungdomar	☐	☐	☐	☐
n) Möjligheterna att påverka sitt eget arbete	☐	☐	☐	☐
o) Möjligheten att kunna påverka samhällets utveckling	☐	☐	☐	☐
p) Meningsfullt arbete med sikte på framtiden	☐	☐	☐	☐
q) Egna skolerfarenheter	☐	☐	☐	☐
r) Lärare som förebild	☐	☐	☐	☐
s) Närståendes erfarenheter av läraryrket	☐	☐	☐	☐
t) Arbetsro i skolan	☐	☐	☐	☐
u) Arbetstiden går för annat än undervisning	☐	☐	☐	☐
v) Samspel med vårdnadshavarna	☐	☐	☐	☐
w) Nyhetsrapportering	☐	☐	☐	☐

Media och föreställningar om lärarutbildning

I den sista delen av enkäten ber vi dig utvärdera hur mycket du följer media och hur media påverkar dina

föreställningar om lärarutbildnings attraktivitet.

17. Hur mycket följer du nedanstående media? *

	Följer ytterst lite	Följer lite	Följer mycket	Följer extra mycket	Kan inte säga
Dagstidningar (t.ex. Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, landsortstidningar, inklusive webbtidningar)	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällstidningar (t.ex. Iltalehti, Iltä-Sanomat)	☐	☐	☐	☐	☐
TV	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
Sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Jodel, Tiktok, YouTube, Twitter, bloggar, internetforum)	☐	☐	☐	☐	☐

18. Hur påverkare följande media dina föreställningar av hur attraktivt området för undervisning och pedagogik är? *

	Påverkar mina föreställningar mycket negativt	Påverkar mina föreställningar negativt	Påverkar inte mina föreställ- ningar negativt eller positivt	Påverkar mina föreställningar positivt	Påverkar mina föreställningar mycket positivt	Kan inte säga
Dagstidningar (t.ex. Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, landsortstidningar, inklusive webbtidningar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällstidningar (t.ex. Iltalehti, Iltä-Sanomat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Jodel, Tiktok, YouTube, Twitter, bloggar, internetforum)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De här var alla enkätfrågorna. Tack så mycket för dina svar!

Till sist ska du klicka på knappen 'Skicka' så att dina svar sparas och enkäten avslutas. Detta tar dig till en tacksida som automatiskt omdirigerar dig till blanketten för utlottningen.

Liite 4. Opettajankoulutusten aloituspaikkojen määrät vuosina 2016–2020.

Taulukko 8. Aloituspaikkojen määrät varhaiskasvatuksen opettajien, luokanopettajien, erityisopettajien ja ammatillisten opettajien koulutuksissa vuosina 2016–2020

Vuosi	Varhaiskasvatuksen opettaja	Erityisopettaja	Luokanopettaja	Ammatilliset opettajat
2016	528	150	860	-
2017	638	147	897	1440
2018	812	150	909	1440
2019	841	150	909	1460
2020	849	145	885	1494

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-818-2 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)